

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Vladislav Polách

(vl.polach@seznam.cz)

**Strana Spravedlnosti a rozvoje (AKP) jako
fenomén domácí turecké politiky**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Michael Brtnický

Olomouc 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 20. dubna 2012

Vladislav Polách

Na tomto místě bych chtěl poděkovat svým tureckým přátelům, jmenovitě pak Ceren Güldal a Ödülü Celepovi, za jejich pomoc při zpracovávání této práce. Velký dík patří rovněž i Mgr. Michaelovi Brtnickému, především za jeho konstruktivní kritiku během psaní. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat rodině za projevenou podporu během mého celého dosavadního studia. Jim, především pak mámě, bych chtěl tuto práci i symbolicky věnovat.

Obsah

Čestné prohlášení	1
Úvod.....	4
1 Strana Spravedlnosti a rozvoje (AKP) jako politická síla	13
1.1 Cesta ke vzniku AKP	14
1.2 Rozdílnosti AKP vůči stranám Millî Görüş	19
1.3 Aplikace Prostorové teorie politických stran na AKP	26
2 Catch-all strategie AKP	28
2.1 Konzervatismus	30
2.2 Nacionalismus	33
2.2.1 Turecko-islámská syntéza	37
2.3 Liberální pojetí ekonomiky	38
2.3.1 Vyvstání nové ekonomické třídy	41
2.4 Aplikace Catch-all teorie na AKP	44
Závěr	46
3 Zdroje:	49
3.1 Prameny:	49
3.2 Literatura:	51
Přílohy:.....	56
Abstrakt.....	59

Úvod

Turecká republika (dále jen Turecko) je země, jejíž mezinárodní vliv a význam se dlouhodobě zvyšuje a tento trend bude určitě pokračovat i v následujících letech, neboť k tomu má několik předpokladů. Zaprvé je to díky její geografické poloze, jež z ní nedělá jen spojnicí mezi Evropou a Asií. Turecko navíc sousedí s pro západní svět tak problematickým Íránem a rovněž se v relativní blízkosti nachází i severní Afrika, která nyní prochází transformačním obdobím. Na tureckém území se nachází průlivy Bospor a Dardanely, kterými je sice, dle konvence z Montreaux,¹ umožněn průjezd všem obchodním plavidlům, avšak Turecko si i nadále udržuje nad těmito průlivy částečný vliv, už jen tím, že ostatní plavidla musí Tureckou stranu informovat o proplutí. Přes Turecké území by rovněž měl vést ropovod Nabucco či Blue Stream, čímž se z této země opět stává důležitý spojovací článek mezi kavkazskými, popřípadě iránskými či iráckými dodavateli ropy a zemního plynu s jeho evropskými odběrateli.²

Druhým důležitým bodem, jenž stojí za narůstajícím významem této země, je počet jejího obyvatelstva. Dle Společnosti národů (OSN) čítal počet tureckého obyvatelstva v roce 2010 přibližně 73 milionů obyvatel. Důležité však je, že turecká populace, obecně, narozdíl od evropské, roste. Navíc je ve srovnání s ní mladá - kdy počet obyvatel do 14 let dosahuje 26 %.³ Tato čísla vyznívají pozitivně i z hlediska ekonomiky, neboť s rostoucím počtem obyvatelstva a tomu odpovídající kupní silou se zvětšuje trh. Ona kupní síla Turků se skutečně rovněž zvyšuje. Turecký HDP, jenž je 16. největší na světě, se i kvůli rostoucímu domácímu trhu zvýšil v roce 2010 o 8,6 %, ⁴

---

¹ *Smlouva z Montreaux*. Webové stránky Tureckého ministerstva zahraničních věcí, <http://www.mfa.gov.tr/implementation-of-the-montreux-convention.en.mfa> (16. 3. 2012)

² Viz přiložená mapka v sekci přílohy.

³ *Turkish people*, NationMaster.com <http://www.nationmaster.com/country/tu-turkey/peo-people> (16. 3. 2012)

⁴ *Turkey*. Webové stránky CIA, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> (16. 3. 2012)

čímž se tato ekonomika stala v prvním čtvrtletí 2011 dokonce nejrychleji rostoucí ekonomikou světa.⁵

Turecko je členem několika mezinárodních organizací, z ekonomických zmiňme alespoň G-20, D-8 či OECD, z vojenských pak NATO, díky čemuž se stalo jediným státem regionu Blízkého východu, jenž má členství v této mezinárodní vojenské organizaci. O významu Turecka něco napovídá i výsledek studie provedené Skolkovo-E&Y institutem, která se zabývá fenoménem soft-power jednotlivých zemí, podle které se Turecko umístilo na 12. příčce.⁶ Svůj vliv může tato země využít právě v již zmiňované severní Africe, kde bylo Turecko dáváno za příklad propojení demokracie a islámu.⁷ S rostoucím významem Turecka vyvstává otázka, kdo v této zemi vládne a určuje její mezinárodní směřování.

Od voleb konaných v listopadu 2002 je nepřetržitě u moci Strana spravedlnosti a rozvoje (Adalet ve Kalkınma Partisi - AKP). Tato strana je zajímavá právě tím, že byla založena pouhý rok před svým prvním volebním vítězstvím a od té doby dokáže utvořit vždy „jednobarevné“ většinové vlády, a to i přes poměrný volební systém, který se v Turecku ve volbách do Velkého národního shromáždění (Türkiye Büyük Millet Meclisi – TBMM) používá.⁸

---

⁵ *Turkish economy at top of growth league*. Hürriyet Daily News, 30. června 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkish-economy-at-top-of-growth-league-2011-06-30> (16. 3. 2012)

⁶ Pojem soft-power vyjadřuje „schopnost státu uplatňovat svůj vliv na ostatní státy prostřednictvím přesvědčování a přitažlivosti místo nátlaku.“ Zdroj: JOHANSSON, Peter et kol.: *Guest post: the rising soft power of the emerging World*. Financial Times, 19. prosince 2011, <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2011/12/19/guest-post-soft-power-in-the-emerging-world/#axzz1jw8y26dA> (16. 3. 2012)

⁷ V současné době získávají v těchto zemích na popularitě především turecké telenovely, ve kterých arabští diváci spatřují propojenost modernosti spolu s muslimskou kulturou, což Turecku napomáhá ke zvyšování soft power v této oblasti. Blíže: *Turkey enjoys 'soft power' in Arab countries*. Hürriyet Daily News, 14. dubna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-enjoys-soft-power-in-arab-countries.aspx?pageID=238&nID=18384&NewsCatID=338> (14. 4. 2012)

⁸ Do TBMM je voleno 550 poslanců ve volebních obvodech o velikosti 2-25 poslanců, nadpoloviční většina tak představuje 276 mandátů. Volí se poměrným systémem uzavřených listin, což znamená, že je to daná politická strana, která sestavuje kandidátku a naopak volič nemá žádnou možnost ji jakkoliv pozměnit. Nutno podotknout existenci 10% celostátní uzavírací klausule, která byla zavedena s volbami v roce 1983 jako reakce na předchozí vládní krize a nestabilní vlády, které vládly od období prvního puče od roku 1961. Blíže: TÜRK, S. Hikmek: *Electoral systems and Turkish experience*. Ankara 1994, s. 15-22. Tato klausule však platí pouze pro politické strany účastnících se voleb, nikoliv pro nezávislé kandidáty. Blíže o volebním systému Turecka například: *Election profile of the Turkish Republic*.

V Turecku se od roku 2002 konaly již troje parlamentní volby, a to ještě v letech 2007 a 2011.⁹ V těchto volbách volební podpora AKP neustále narůstala. Kdy v roce 2002 AKP zvítězila se ziskem 34,3 % a obdržela 363 mandátů. V roce 2007 dokázala oslovit 46,6 % voličů účastnících se voleb, se ziskem 341 mandátů. V posledních volbách, konajících se v červnu 2011, AKP vyhrála s dosud největší podporou 49,8 % voličů, za což obdržela 327 mandátů.¹⁰ Z výše uvedených čísel vyplývá jeden paradox, a to ten, že s narůstající volební podporou pro AKP se snižuje počet jimi získaných mandátů. Velká nadreprezentace v počtu mandátů v roce 2002 byla způsobena právě onou známou 10% uzavírací volební klausulí, která způsobila, že se do TBMM dostaly prakticky pouze dvě strany AKP a jí opoziční Republikánská strana lidová (Cumhuriyet Halk Partisi - CHP) spolu s 9 nezávislými kandidáty, čímž mnoho hlasů propadlo a mohlo být rozděleno právě jen mezi těmito dvěma stranami. V následujících volbách se do TBMM dokázaly dostat již čtyři politické strany AKP, CHP, Nacionalistické hnutí (Milliyetçi Hareket Partisi – MHP) a Mírová a demokratická strana (Barış ve Demokrasi Partisi - BDP), čímž se množství propadlých hlasů snížilo, což tedy mělo zmíněný vliv na počty křesel pro AKP.¹¹ Výše uvedené čtyři politické strany jsou v TBMM zastoupeny také v současném volebním období.

Election guide, <http://www.electionguide.org/election.php?ID=1628> (16. 3. 2012) a Webové stránky Velkého národního shromáždění, http://www.ipu.org/parline-e/reports/2323_B.htm (16. 3. 2012) či: CONELLY, James: *A quiet revolution? The Turkish election of November 2002*. Representation, 39, 2003, č. 4, s. 289.

⁹ Volební období TBMM bylo v roce 2007 zkráceno z pěti let na roky čtyři.

¹⁰ Webový portál Parties and Elections, <http://www.parties-and-elections.de/turkey.html> (16. 3. 2012) a Webový portál Electoral Geography, <http://www.electoralgeography.com/new/en/category/countries/t/turkey> (16. 3. 2012)

¹¹ Porovnej například s indexem deformace (A), který měří míru nad/pod reprezentace pro jednotlivé politické strany, kdy se jejich procentuální zisk mandátů (S) vydělí procentem hlasů získaných ve volbách (V), z čehož plyne $A=S/V$. Hodnota odpovídající 1 by značila dokonalou reprezentaci, zatímco $A<1$ znamená podreprezentaci a naopak $A>1$ nadreprezentaci. V případě AKP $A_{2002}=1,92$, $A_{2007}=1,33$ a $A_{2011}=1,19$. Za míru deformace je zodpovědný volební systém. Z výše uvedeného lze konstatovat, že AKP zůstává v TBMM stále nadreprezentována, ačkoliv se tato míra snižuje, přičemž se volební systém za tuto dobu nezměnil. Z toho vyplývá, že je to právě větší počet politických stran v TBMM jež má na tento stav vliv. Navíc určití političtí aktéři se naučili, jak danou překážku zvolení do TBMM překonat. Kandidáti BDP například v posledních volbách kandidovali jako nezávislí, což znamená, že nemuseli překročit onu 10% celostátní uzavírací klausuli, která je určena pouze pro politické strany. Až když byli do TBMM zvoleni, tak zformovali politickou stranu.

Miroslav Novák se ve své knize *Systémy politických stran: Úvod do jejich srovnávacího studia*, mimo jiné zabývá i velikostí a silou stran, přičemž operuje s několika termíny jednotlivých význačných politologů. Pokud se budeme řídit touto terminologií, pak o AKP můžeme hovořit jako o straně ultradominantní, protože splňuje jednak prvky Sartoriho predominantní strany, jelikož dokázala v trojích po sobě jdoucích volbách získat nadpoloviční počet mandátů, a zároveň naplnila i kritérium Duvergerovy dominantní strany, protože jsou její zisky v oněch trojích po sobě následujících volbách podstatně větší než u ostatních politických stran.¹² Novák tento stav, kdy se strana stane v demokratických režimech ultradominantní, považuje za zcela výjimečný případ.¹³¹⁴

I když tedy reprezentace AKP v TBMM klesá, za což AKP není přímo odpovědná, jedná se o stranu ultradominantní. Navíc je nutné vyzdvihnout její schopnost oslovit tak velké procento voličů i kvůli vzestupujícím volebním ziskům, jakých dosahuje. Nutno podotknout, že AKP těchto výsledků dosahuje právě ve svobodných volbách, aspoň dle Freedom House parametrů.¹⁵ AKP se tedy podařilo utvořit většinové vlády, které trvají prakticky již 10 let a s největší pravděpodobností tento stav potrvá až do konce současného funkčního období končícího v roce 2015, což bude znamenat třináctileté nepřetržité vládnutí jedné strany. Navíc tato politická strana nepředstavuje pouze většinu v TBMM, ale rovněž od roku 2007, kdy se do čela země dostal bývalý ministr zahraničí, premiér a člen AKP Abdullah Gül, má AKP svého reprezentanta i v této instituci, čímž se její dominantní postavení v exekutivě ještě více

---

¹² Nutno podotknout, že se M. Novák v dané pasáži přímo nezmiňuje, jak moc velkého rozdílu by „podstatně větší politická strana“ měla dosahovat na ostatní politické strany v daném systému, avšak pokud porovnáme zisky v mandátech pro AKP (363, 341, 327) a jí největší opoziční strany CHP (178, 112, 135) pro dané období, tak dojdeme k závěru, že AKP tuto ne zcela jasně definovanou podmínku jednoznačně splňuje.

¹³ NOVÁK, Miroslav: *Systémy politických stran: Úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha 1997, s. 161-162.

¹⁴ Turecko není dle instituce Freedom house považováno za zcela svobodnou demokracii. Tato instituce ji přisuzuje statut částečně svobodné země, ale jak je dále v tomto textu uvedeno, tak západní země považují volby konané v Turecku za svobodné. Proto můžeme v tomto případě stále hovořit o demokracii.

¹⁵ Webové stránky Freedomhouse, <http://freedomhouse.org/search/turkey> (16. 3. 2012)

zvýraznilo. Nutno podotknout, že TBMM je pouze jednokomorový parlament, z čehož vyplývá, že vládní návrhy nemohou být druhou komorou, ve které může mít díky volebnímu cyklu převahu opozice, obstruovány. Z těchto uvedených faktů vyvstává základní otázka, na kterou se tato bakalářská práce bude snažit odpovědět:

Proč je AKP při oslovování tureckých voličů tak úspěšná?

Při hledání odpovědí na tuto otázku budeme vycházet nejprve z Prostorové teorie politických stran Anthonyho Downse, na kterou navazuje Teorie catch-all stran Otty Kirchheimera. Prostorová teorie považuje politické strany za firmy, které se snaží oslovit zákazníky, jimiž jsou v našem případě voliči. Trh v ekonomickém slova smyslu tudíž představují volby, ve smyslu politickém. Tato teorie pak pracuje s několika základními předpoklady, jakými jsou: 1. Volič dokáže sám sebe identifikovat na levo-pravé ideové škále. 2. Politické strany se snaží vyhrát volby tím, že nalákají co nejvíce voličů. 3. Díky racionální volbě bude volič preferovat tu stranu, která je mu ideově nejbližší.¹⁶ Pokud se podíváme, jak se turečtí voliči identifikují na levo-pravé ideové škále, dojdeme v podstatě ke dvěma závěrům. První je takový, že se většina turecké veřejnosti umísťuje napravo od politického středu. Zadruhé lze konstatovat, že tento stav už dlouhodobě přetrvává, přičemž nárůst pravicových voličů na úkor středových proběhl v devadesátých letech.¹⁷ Z těchto důvodů budeme v práci považovat preference voličů jako nezávisle proměnnou, zatímco ideovou profilaci politických stran, v našem případě AKP, za závisle proměnnou.

O. Kirchheimer ve svém konceptu Catch-all stran tvrdí, že by takovéto strany měly: 1) oslabit svou ideologickou zátěž, 2) posílit pozici lídra uvnitř strany na úkor jednotlivých řadových členů, 3) nezaměřovat se pouze na určitou vrstvu společnosti, ale naopak se snažit oslovit voliče napříč populací, 4) zajistit si k sobě přístup rozličných

---

¹⁶ Blíže k této teorii například: WARE, Alan: *Political parties and party system*. Oxford 1996, s. 18-21, či OLSSON, Gunnar – GALE, Stephen: *Spatial theory and human behavior*. Papers in Regional Science, 21, 1968, č. 1, s. 229-242. Tato teorie, jak píše Alan Ware je jednou ze základních teorií k přístupu k politickým stranám a stranickým systémům a byla později několikrát upravována. Jedna z takových úprav, která bere v potaz rozdílnou důležitost různých politických témat a rozdílnost mezi uskutečňovanou a slibovanou politikou vládnoucích stran, je prezentována ve článku: ENELOW M., James – HINICH J., Melvin: *Ideology, Issues and the Spatial Theory of Elections*. The American Political Science Review, 76, 1982, č. 3, s. 493-501.

¹⁷ Viz grafy umístěné v sekci přílohy.

zájmových skupin. Přičemž pro nás, ve spojitosti s předchozí Prostorovou teorií, jsou nejdůležitějšími body 1) a 3), jelikož v těchto bodech na sebe dané teorie navazují.¹⁸

Na základě těchto teorií se práce bude snažit ověřit tuto hypotézu:

Vedoucí představitelé AKP, kteří původně pocházeli z radikální větve islamistických stran představené hnutím Millî Görüş, svou nově založenou stranu už nepostavili na reprezentaci úzké skupiny lidí, která chtěla v Turecku zavést islámské právo šaría, ale naopak své ideové zaměření opřeli o konzervatismus, nacionalismus a liberálně zaměřenou ekonomiku, čímž se jim podařilo umístit se právě napravo od středu politického spektra a tím oslovit nejvíce voličů.

Práce je rozdělena celkem do dvou kapitol. První kapitola s názvem: AKP jako politická síla, se snaží definovat tuto stranu v kontextu s dnešní tureckou situací, především pomocí hlavní cleavage (konfliktní linie) ve společnosti. Tato kapitola je pak dále dělena na tři podkapitoly, přičemž první z nich se zaměřuje na historiografickou analýzu, v níž se zabývám postupným růstem v oblibě jednotlivých politických stran spojených s hnutím Millî Görüş a následným vnitrostranickým sporům, ze kterých se později vykristalizovala AKP. Druhá podkapitola se týká rozdílnosti AKP vůči bývalým stranám reprezentujících Millî Görüş. Poslední z podkapitol aplikuje teoretické poznatky Prostorové teorie politických stran na případě AKP

Druhá kapitola analyzuje základní ideové zdroje, na nichž je postaven program AKP. Každá z jednotlivých podkapitol je věnována jednotlivému ideovému zdroji jako konzervatismus, nacionalismus a proexportně zaměřená ekonomika. Strukturu těchto podkapitol je koncipována podobně, kdy nejdříve každá začíná tím, proč je daný pojem pro veřejnost důležitý a dále se pak zabývá přístupem AKP k těmto politikám. V této části textu nalezneme ještě dvě, řekněme nižší, podkapitoly. V prvním případě se podkapitola s názvem Turecko-islámská syntéza snaží vysvětlit spojitost islámu a nacionalismu, jež se projevila především po armádním puči v osmdesátých letech. Druhá tato podkapitola se zaměřuje na vznik nové ekonomické třídy, která má zájem na

---

¹⁸ Blíže o teorii Catch-all stran: KROUWEL, André: *Otto Kirchheimer and the Catch-All Party*. *Western European Politics*, 26, 2003, č. 2, s. 26-29.

proexportní ekonomiku, avšak vyznává tradiční morální hodnoty. Teoretické a praktické propojení Catch-all strategie na příkladě AKP pak rozebírá poslední část druhé kapitoly.

Práce čerpá jak z primárních, tak sekundárních zdrojů. Co se týče primárních zdrojů, jsou v práci použity především ekonomické a demografické statistiky Světové banky. Dobrým webovým portálem v tomto směru je NationMaster.com, ve kterém lze dohledat veškeré statistické informace z mnoha odvětví prakticky všech zemí světa. Na NationMaster.com odkazují jak The New York Times, tak i BBC World, i kvůli tomu, že čerpá z důvěryhodných zdrojů, jakými jsou statistiky OECD, WB, UNESCO atd. Dalšími důležitými prameny jsou průzkumy veřejného mínění zpracované agenturou Konda Research and Consultancy, která se zaměřuje rovněž na před/post-volební průzkumy veřejného mínění či na hodnotové orientace turecké veřejnosti. Všechny její materiály jsou po registraci zdarma ke stažení. Kvůli tomu, aby průzkumy veřejného mínění byly provedeny stejnou metodikou, se práce nakonec neodkazuje na TurkStat, což je turecký státní statistický úřad, ačkoliv i ten poskytuje množství užitečných statistik. V práci jsou rovněž citovány články z tureckých médií, jež zde zaštiťuje především Hürriyet Daily News, který je všeobecně považován spíše za obhájce kemalistických myšlenek, takže by se dal zařadit na levou část tureckého politického spektra (Hürriyet totiž v překladu znamená republikán). Zatímco opačný proud reprezentující tradiční hodnoty by v případě médií reprezentoval deník Zaman. Tento deník má skrytý význam ve svém názvu, jelikož pokud bychom ho přečetli v turečtině pozpátku, tak bychom dostali slovo namaz, což v turečtině znamená modlitba.

Co se týče sekundární literatury, tak jí na toto téma existuje rovněž velké množství, avšak představují ji především zahraniční zdroje. Relevantních českých zdrojů na toto téma není mnoho, což napovídá faktu, že tato problematika nebudí v naší zemi příliš velký zájem. Gabrielu Pirickému vyšla, v edici Stručná historie států, kniha s názvem Turecko. Tato kniha poskytuje řadu informací, avšak vzhledem k jejímu záběru, který začíná už od Chetitské éry a pokračuje až do současnosti, je lépe jí použít jako zdroje, kterým čtenář získá spíše všeobecný přehled, což však na druhou stranu bylo jistě jejím záměrem. Mnohem podrobnější a v tomto ohledu přínosnější práci

napsala Radka Svačinková, která ve své diplomové práci historiograficky analyzovala dějiny Islámu v Turecku, přičemž práce analyzuje období od vzniku republiky až po současnost, čili po stranu AKP. Pavel Šaradín spolu s Lucií Tunkrovou editovali sborník s názvem Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva. V kontextu této bakalářské práce byla využita především kapitola Petra Kučery, jenž se zabývá procesem kemalizace.

Co se týče zahraniční literatury, skvělý informační server představují Turkish studies, jež jsou dostupné na informaworld.com. Tento server obsahuje značné množství anglicky psaných vědeckých článků, především tureckých autorů. Přístup na něj je zpoplatněn, avšak velký dík v tomto ohledu patří doktoru Ödülü Celepovi, který mi během mého programu Erasmus na Işık university tento server zpřístupnil. Valná většina vědeckých článků citovaných v této práci byla tedy stáhnuta z tohoto serveru.

K základnímu pochopení tureckého stranického systému bychom mohli vyzdvihnout články Franka Tachau či Hasana Ersela nebo Ilter Turan, přičemž první z autorů se ve svém článku zabývá tureckým stranickým systémem od jeho samotného počátku, zatímco druzí dva rozebírají důvody politické nestability v Turecku v devadesátých letech. Rovněž přínosný článek, ve kterém Richad Rose testuje pět hypotéz týkajících se demokracie v Turecku. Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření dochází tento autor k závěru, že demokratický způsob vlády je v Turecku u voličů nejvíce preferovanou formou vlády.

Ideovým konfliktem uvnitř hnutí Millî Görüş se zabývají například články autorů Quinna R. Mechama Atacan Fulyi či Denize Serta. D. Sert analyzuje vnitřní pnutí uvnitř islamistických stran na základě ekonomických pohnutek, kdy tvrdí, že staré vedení nedokázalo uspokojit nároky vlivných obchodníků, kteří tak následně začali podporovat mladší a méně konzervativní ideový proud představující R. T. Erdoğanem. Tato práce tak vyzdvihuje spjatost vlivné ekonomické třídy s politikou. Na dané téma dále píše například Sabri Sayari či Alim Hasanov, kteří si všímají zastoupení této ekonomické třídy v TBMM. Mecham R. Quinn ve své práci detailně rozebírá časové období pokrývající vládu Refahu až po rok 2003, kdy analyzuje nejen důvody vnitřního

rozkolu, ale i to, proč následně AKP ve volbách v roce 2002 na rozdíl od Strany Šťěstí uspěla.

Vztahem AKP k demokracii se zabývá mnoho autorů. V této oblasti bychom mohli vyzdvihnout práci Williama Halea, který porovnává AKP s evropskými křesťanskými demokraty a dochází k závěru, že i když se AKP do jejich pozice snaží stylizovat, tak se vzhledem ke kontextuálním prvkům za paralelu křesťansko-demokratických stran nemůže považovat. Relevantnost tématu tohoto článku je značná, možná však bylo chybou porovnávat AKP pouze s křesťansko-demokratickými stranami západní Evropy, kvůli tomu, že tyto strany existují již dlouho, zatímco AKP jen několik let. Rozhodně by nebylo na škodu, kdyby W. Hale do své analýzy zahrnul i křesťansko-demokratické strany východní Evropy, které se přece jen musely znovu etablovat poměrně nedávno. Dále pak si například Thomas W. Smith ve svém článku všímá pojetí liberálního islámu, jež dle něj AKP představuje, kdy dále dává několik příkladů politik dokazujících proč tomu tak je. Význačnou tureckou autorkou, která se zabývá celým islámským hnutím a AKP a bývá často citována je Ziya Önis. Tato autorka v jednom ze svých článků tvrdí premisu, že se AKP mohla ideově umírnit díky tomu, že na počátku nového tisíciletí už v Turecku existovala silná střední třída, která sice vyznávala konzervativní hodnoty, avšak nebyla již tak radikální. Tento koncept ostatně zastává i další významná politoložka a socioložka Nilüfe Göle se svým pojetím „černého“ Turka.

1 Strana Spravedlnosti a rozvoje (AKP) jako politická síla

Moderní Turecko bylo velmocemi uznáno smlouvou z Lausanne, 29. 10. 1923. Významnou roli při formování soudobého Turecka hrál jeho osvoboditel Mustafa Kemal, který později přijal jméno Atatürk, což v turečtině znamená „Otec Turků“. Pod tímto mužem byla následně ve dvacátých a třicátých letech provedena řada významných reforem, jejichž hlavním cílem bylo co nejvíce zmodernizovat tuto zemi dle západního vzoru a opustit tím zpátečnické tradice Osmanské říše. Celý proces této modernizace se nazývá kemalizací.¹⁹²⁰

Je nutné si uvědomit, že reformy byly prováděny shora dolů, jedinou politickou stranou CHP, a opíraly se o šest základních ideových bodů, jaké představují republikanismus, populismus, sekularismus, reformismus, nacionalismus a etatismus.²¹ Touto prudkou změnou společenských poměrů a tím, jakým směrem a jakou rychlostí proběhly (v tomto případě se jednalo o společenskou revoluci nikoli evoluci), si soudobé Turecko od samého svého počátku vtisklo jednu základní konfliktní linii, kterou do dnešní doby představuje Atatürkovo pojetí moderního tureckého státu, ve kterém by měla být role náboženství upozaděna²² versus většinová muslimská

---

¹⁹ Blíže se o daném tématu zmiňuje například: KUČERA, Petr: *Hledání evropských kořenů turecké identity: Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu*. In: TUNKROVÁ, Lucie – ŠARADÍN, Pavel (eds.): *Turecko a Evropská unie: Česká a Turecká perspektiva*. Olomouc, 2007, s. 7-27.

²⁰ I když se kemalismus dlouhodobě považoval za proces modernizace Turecka, jímž veskrze ve třicátých letech byl, v současné době ho však někteří autoři již považují spíše za brzdu budoucího vývoje, především proto, že dle nich popírá různorodost a konfrontaci názorů, na kterých jindy politika jako taková stojí. Kvůli tomu tak například brání vzniku zdravé občanské společnosti. Blíže: CINAR, Mendres: *Turkey's Transformation Under the AKP Rule*. *The Muslim World*, 96, 2006, č. 3, s. 471.

²¹ Blíže k jednotlivým bodům: *Kemalism*. In: All about Turkey http://www.allaboutturkey.com/ata_prensip.htm (25. 3. 2012)

²² M. K. Atatürk nechtěl přímo islámskou víru jako takovou v Turecku zrušit, na druhou stranu se však snažil svými reformami její vliv zredukovat pouze do osobní roviny každého věřícího. Což se například projevilo i v nově vzniklé instituci zvané Diyanet, která představovala nejvyšší islámskou instituci v zemi. Diyanet byl založen v roce 1924 a dle zákona č. 633 má: „vykonávat práci týkající se víry, uctívání, etiky islámu, osvětit (poučít) občany o jejich víře a spravovat posvátná místa.“ Blíže o dalších

společnost.²³ V Turecku tak vzniká, to co mnozí současní autoři pojmenovávají státní byrokracie, do které můžeme zařadit nejen politiky CHP, ale i státní úředníky, již jsou provázáni se státem a aktivně podporují ekonomickou politiku vázanou na stát. Dále zde spadá rovněž armáda. Tyto tři složky jsou tedy pevně vázány na projekt kemalizace. Konfliktní linie centrum-periferie se na půdě TBMM prvně objevila až po Druhé světové válce, kdy byla ukončena dominance CHP Demokratickou stranou (Demokrat Parti, DP) a na této linii se právě profiluje i současná vládní strana AKP.

1.1 Cesta ke vzniku AKP

I když se představitelé AKP brání označení za islamisty,²⁴ není pochyb o tom, že současná turecká vládní strana vyšla právě z rodiny islamistických stran, jejíž počátky se datují do začátku sedmdesátých let minulého století. Strany zde patřící na sebe časově postupně navazovaly a měly kromě své společné ideologie i spojující článek v jejich zakladateli Necmettinu Erbakanovi.²⁵ Dá se tedy říci, že strany zde zmíněné reprezentují jedno ideologické hnutí založené právě N. Erbakanem s názvem Millî

úkolech a cílech Diyanetu: *Basic Principles, Aims and Objectives*. In: oficiální webové stránky Diyanetu, <http://www.diyenet.gov.tr/english/tanitim.asp?id=13> (3. 4. 2012)

Diyanet však byl přímo pod kontrolou státu, jelikož se její předseda zodpovídal premiérovi. V tomto ohledu je turecký sekularismus značně specifický, jelikož samotný pojem sekularismus sám o sobě značí oddělení státu od církve, což se však v případě Turecka nestalo. Za daleko vhodnější by tak bylo místo sekularismu používat výraz kemalismus, avšak veskrze všichni autoři takto vymezené rozdělení nedodržují. Blíže k tomuto tématu: SVACHINKOVÁ, Radka: *Dějiny a současnost islámu v Turecké republice: sekularistické reformy Mustafa Kemala a postavení islámu v turecké společnosti*. Magisterská diplomová práce, Brno 2009, s. 17-23.

²³ Tato konfliktní linie se nejvíce podobá linii centrum versus periferie, kde centrum reprezentuje státní aparát a periferii většinová muslimská společnost. V Turecku se právě tato konfliktní linie považuje za nejdůležitější. Například: ÖZBUDUM, Ergum: *Changes and continuities in the turkish party system*. Representation, 42, 2006, č. 2, s. 134.

²⁴ Turecké islamisty můžeme definovat dle Jeffery Haynese vcelku jednoduše jako: „lidi, kteří si přejí vidět nějakou formu islamského státu v Turecku“ HAYNES, Jeffery: *Politics, identity and religious nationalism in Turkey: from Atatürk to the AKP*. Australian Journal of International Affairs, 64, 2010, č. 3, s. 320.

²⁵ Vztah N. Erbakana k islámu a demokracii vystihuje jeho citát v němž se jasně staví ve prospěch muslimského práva v Turecku: „Šaría se stane formou vládnutí s nebo bez krveprolití.“ Zdroj: ŞİMŞEK, Sefa a kol.: *The Mosque as a Divisive Symbol in the Turkish Political Landscape*. Turkish Studies, 7, 2006, č. 3, s. 498.

Görüş.²⁶ Toto hnutí se pak právě v roce 2002 štěpí, přičemž současná vládní strana vazby na Millî Görüş již odmítá.

Po armádním puči v roce 1960 se v Turecku změnil volební systém z relativně většinového systému (prvního na pásce FPTP) na systém proporcí, což pomohlo k vytvoření multipartismu.²⁷ Stranický systém se však v průběhu času stále více polarizoval a fragmentoval. Jako důkaz polarizace můžeme uvést právě nově vznikuvší Erbakanovu Stranu národního pořádku (Millî Nizam Partisi, MNP), která bývá označována jako první turecká islamistická strana.²⁸ Tato strana však ještě neměla své zástupce v TBMM a existovala pouze krátce v období let 1970-1971, neboť byla právě kvůli své ideologii ústavním soudem zrušena. Na tuto stranu navazuje Strana národní spásy (Millî Selâmet Partisi, MSP), jež byla založena rovněž N. Erbakanem v roce 1972. MSP nejenže již měla zastoupení v TBMM, jelikož se už zúčastnila voleb konaných v letech 1973 a 1977, ale dokonce se také podílela na několika koaličních vládách.²⁹ MSP však nakonec byla, jako ostatní strany po armádním puči, v roce 1980 zakázána.

V pořadí třetí a zároveň nejvýznamnější islamistickou stranou se stala strana Blahobytu (Refah Partisi, RP). RP byla založena v roce 1983 a její volební zisky postupně narůstaly, přičemž významný úspěch tato strana zaznamenala v komunálních volbách v roce 1994, kdy dokázala vyhrát ve dvou největších tureckých městech Istanbulu a Ankaře. O rok později triumfovala v parlamentních volbách, kdy se se

---

²⁶ Millî Görüş v překladu značí Národní postoj, avšak daleko spíš než na nacionalismus se toho hnutí opírá o islám. Demokracii, ve které jeho politické strany působí, bere pouze jako mezistupeň k dosažení konečného cíle, kterým je islámský stát, založený na právě šaría. Politické strany hlásící se k tomuto hnutí, tak odmítají pluralismus myšlenek ve společnosti, jelikož sebe samy vidí jako jediné hlasatelky čisté/jediné pravdy, kterou zná jen Bůh. Blíže: SEBNEM, Gumuscu – SERT, Deniz: *The Power of the Devout Bourgeoisie: The Case of the Justice and Development Party in Turkey*. Middle Eastern Studies, 45, 2009, č. 6, s. 953-957.

²⁷ Armádní generálové chtěli touto změnou zamezit nadreprezentaci jedné politické strany, kterou tento většinový volební systém generoval. 10% uzavírací klauzule v té době ještě neexistovala, neboť byla zavedena několik let po druhém armádním puči v roce 1982. Zdroj: TURAN, İlter: *Volatility in politics, stability in parliament: An impossible dream? The Turkish Grand National Assembly during the last two decade*. The Journal of Legislative Studies, 9, 2003, č. 2 s. 154.

²⁸ Dále se například do tohoto období datuje i vznik nacionalistické MHP.

²⁹ ATACAN, Fulya: *Explaining Religious Politics at the Crossroad: AKP-SP*. Turkish Studies, 6, 2005, č. 2, s. 187.

ziskem přes 21 % hlasů stala nejsilnější politickou stranou v TBMM. Za těmito úspěchy stály jednak neklidná devadesátá léta, kdy Turecko sousedilo po rozpadu Sovětského svazu s etnicky nestabilními Kavkazskými republikami, navíc na Balkánském poloostrovu probíhaly etnické čistky postihující i tamní muslimské obyvatelstvo.³⁰ Dalším faktorem byl i neutěšený stav a deziluze z politické situace obyvatelstva v rychle rostoucích chudinských čtvrtích velkých tureckých měst spolu s 60% inflací,³¹ jelikož RP svým programem oslovovala spíše nižší vrstvy společnosti. Vítězství RP tak jen podtrhlo narůstající vlnu islamistických hnutí v celém regionu Blízkého východu a severní Afriky v polovině devadesátých let a s ním i nárůst obav z možné islamistické revoluce.³²

RP tedy v roce 1995 vyhrála parlamentní volby, ale díky svým politickým tématům a vyhraněným postojům zejména vůči západu, byla považována ostatními politickými aktéry spíše za anti-systémovou stranu,³³ což značně snížilo její koaliční potenciál. V té době však RP nepomohly k moci jen hlasy voličů, ale rovněž tato strana profitovala i z nestabilní situace, která převládala uvnitř TBMM. V devadesátých letech totiž v Turecku panovala velká vládní nestabilita, kdy se za období let 1991-1999 vystřídalo celkem devět vlád. İlter Turan tento fenomén vysvětluje tím, že kvůli násilnému přerušení stranického systému armádním pučem a několikaleté armádní nadvládě,³⁴ se z tureckých stran následně staly malé, úzce zaměřené organizace, které ztratily propojení se společností. Strany se tak snažily veřejnost oslovit hlavně skrze svého stranického předsedu, čímž mu daly uvnitř strany neomezenou moc. Jednotliví

---

³⁰ TACHAU, Frank: *Turkish political parties and elections: Half a century of multiparty Democracy*. Turkish Studies, 1, 2000, č. 1, s. 144.

³¹ *Any future for political Islam in Turkey?*, Strategic Comments, 4, 1998, č. 1, s. 2.

³² Na druhou stranu Robin Wright poznamenává, že i když jednotlivá hnutí v daných zemích posilují, tak si jsou i nadále navzájem odlišná, v některých případech vůči sobě až protikladná, čímž omezují možnosti své spolupráce. Blíže: *World View : Islam in the '90s: A Study of Diversity : Despite pervasive stereotypes, major Islamist groups differ widely in tactics and tenets*. The Los Angeles Times, 7. února 1995, http://articles.latimes.com/1995-02-07/news/wr-28981_1_islamic-group (1. 4. 2012)

³³ MECHAM, R. Quinn: *From the ashes of virtue, a promise of light: the transformation of political Islam in Turkey*. Third World Quarterly, 25, 2004, č. 2 s. 342.

Anti-systémové strany jsou ty strany, které nejsou spokojeny se současným systémem a chtějí ho radikálně změnit. Což se v případě RP děje tím, že její reprezentanti usilovali o nastolení islámského práva šaría.

³⁴ První volby po puči z roku 1980 se konaly až o tři roky později.

poslanci tak byli často obměňováni, či sami, pokud měli výhodnější podmínky, měnili stranu, čímž v systému jednoznačně převládly krátkodobé zájmy nad zájmy dlouhodobými, a tak i strany sobě programově blízké nedokázaly spolupracovat.³⁵

Což se stalo i po volbách v roce 1995, kdy dvě sobě ideologicky blízké strany - Strana vlasti (Anavatan Partisi, ANAP) a Strana pravé cesty (Doğru Yol Partisi, DYP) - dokázaly vytvořit společnou vládu, která však trvala pouhých několik měsíců kvůli rivalitě a vzájemné nedůvěře jednotlivých předsedů. Pád vlády následně způsobila korupční aféra předsedkyně DYP Tansu Cillerové, která následně zformovala koalici právě s RP, což byl pro mnohé pozorovatele šok, vzhledem k jejím prohlášením, že by nikdy do vlády s islamisty nevkročila.³⁶ Zformováním koalice RP-DYP tak Cillerová unikla trestnímu stíhání a N. Erbakan se stal v červnu 1996 prvním islamistickým premiérem v turecké historii.

Následná koalice RP-DYP však trvala pouhý rok, jelikož se i zde objevilo několik rozporů například ohledně řešení kurdské otázky, ekonomických problémů či zahraničního směřování země.³⁷ Tenze se však kvůli těmto politikám objevují i u armády, u které byly navíc vyostřeny projevem íránského velvyslance na shromáždění, které bylo pořádáno starostou jedné ankarské místní části, Sincanu. Velvyslanec na něm odsuzoval turecký sekularismus a místo něj vyzýval k přijetí islámského práva šaría, což armádu pobouřilo, načež začla vést proti RP otevřenou kampaň. Vše vyvrcholilo momentem, kdy Národní bezpečnostní rada (Milli Güvenlik Kurulu, MGK) vydala na Erbakanovu vládu sérii požadavků, které však pro něj byly jen těžko realizovatelné. Na konci dubna 1997 tak armáda vydala prohlášení, v němž dává najevo, že považuje islamismus a kurdský nacionalismus za největší hrozbu pro Turecko, čímž se pozice

---

³⁵ TURAN, Í.: c.d., s. 151 -176.

³⁶ T. Ciller například nazvala představitele RP „Vraždnými obchodníky s náboženstvím.“ Zdroj: REINART, Ustun: *Ambition for all seasons: Tansu Ciller*. Middle East Review of International Affairs, 3, 1999, č. 1, s. 82.

³⁷ RP se vzhledem k struktuře svých voličů orientovala na expanzivní ekonomickou politiku. RP stála i o to, aby Turecko vystoupilo z NATO a naopak blíže spolupracovalo s ostatními muslimskými zeměmi, či usilovala o vybudování mešity na Taksimském náměstí v Istanbulu, které je Turky považováno za značně významné sekulární místo, neboť se zde nachází pomník založení moderní Turecké republiky spolu s Atatürkovým kulturním střediskem. Stavba mešity právě zde by měla velký symbolický význam. Nakonec však od ní bylo upuštěno. Blíže k tomuto projektu např.: ŞİMŞEK, S.: c.d., s. 494.

premiéra Erbakana značně oslabil. Koaliční vláda nakonec v červnu 1997 padá a zároveň je už proti RP veden soud ohledně jejího zrušení.³⁸ Celý tento proces dostal následně označení post-moderního puče, jelikož si armáda dokázala prosadit svou vlastní politickou vizi, aniž by se však přímo musela chopit moci, jak se tomu tak stalo u předchozích armádních pučů v letech 1960, 1971 a 1980.³⁹

Výsledek soudního procesu s RP, který započal v květnu 1997, se dal všeobecně očekávat, proto skupina lidí blízkých N. Erbakanovi založila už v prosinci 1997 novou stranu, jež dostala název Strana ctnosti (Fazilet Partisi, FP). Do tohoto nového politického subjektu přešli všichni poslanci RP, ačkoli byla následně v lednu 1998 Ústavním soudem zakázána.⁴⁰ FP se tímto přechodem stala nejpočetnější stranou v TBMM, a ačkoliv se snažila od RP programově distancovat, její pozice byly vzhledem k jejímu personálnímu složení více než nejisté. V té době již však naplno propukají vnitřní tenze, které započaly už v RP. FP se tak rozděluje na staré křídlo, jež je vedeno předsedou FP Recai Kutanem, kterého rovněž podporuje N. Erbakan, naopak vůči nim stojí především R. T. Erdoğan a A. Gül, již reprezentují křídlo nové. Dochází zde tak ke střetu jednak dvou generací, kdy dvojice N. Erbakan a R. Kutan byli v podstatě o generaci starší politici než R. T. Erdoğan spolu s A. Gülem, podstatné je však to, že nové křídlo odmítá rigidní politiku FP vzhledem k událostem, jež proběhly. Naopak se snaží chovat daleko více pragmaticky, což v tomto případě znamená ubrat na agresivitě své rétoriky především ve smyslu prosazování islámského práva šaría. V tomto bodě je nutné si uvědomit změnu v myšlení u nového křídla FP, jelikož ještě nedávno v období let 1994-1996 například R. T. Erdoğan prohlašoval: „Díky,

---

³⁸ Blíže např.: MECHAM, R. Q.: c.d., s. 344-345, nebo TANK, Pinar: „*Political Islam in Turkey: A state of controlled secularity.*“ *Turkish Studies*. 6, 2005, č. 1, s. 10.

³⁹ Především z následků třetího puče provedeného 12. září 1980 se turecká společnost dlouho zpamatovala. Blíže vyjmenovává fakta, která tento armádní puč způsobil: *Turkey's 1980's coup facts*. *Hürriyet Daily News*, 4. dubna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-1980-coup-facts.aspx?pageID=238&nID=17628&NewsCatID=338> (6. 4. 2012)

⁴⁰ Ústavní soud N. Erbakana odsoudil dle článku 312 tureckého trestního zákoníku z: „podněcování lidského nepřátelství a nenávisti vůči třídám, náboženským a regionálním rozdílům.“ SMITH, W. Thomas: *Between Allah and Atatürk: Liberal Islam in Turkey*. *Journal of Human Rights*, 9, 2005, č. 3, s. 317. Což vedlo k odebrání poslaneckého mandátu a zároveň i pasivního volebního práva na dobu pěti let.

všemohoucí Bože, jsem služebníkem šaríi,“ nebo: „Jsem imámem Istanbulu.“⁴¹ Erdoğan byl rovněž proti oslavám Nového roku, jelikož je považoval za západní svátky atd.⁴² Současný turecký premiér byl nakonec kvůli svým výrokům v roce 1998 odsouzen a musel strávit několik měsíců ve vězení. Rovněž mu byl tímto odebrán poslanecký mandát a pasivní volební právo na dobu pěti let.⁴³

FP, ačkoli byla největší stranou v TBMM a snažila se tvářit umírněně, už nedostala šanci sestavit vládu, ikdyž v daném volebním období by mohla mít ještě minimálně jednu příležitost. V roce 1999 proběhly následně parlamentní volby, ve kterých už FP ztrácí na síle a umisťuje se až na třetím místě. O rok později dochází ke kongresu FP, kde má dojít ke zvolení nového předsedy. Volbu nakonec vyhrává, ač ne zcela přesvědčivě, staré křídlo vedené R. Kutaniem. Ústavní soud však v červnu 2001 rozhodl o zrušení FP, jelikož posoudil, že se tato strana stala ústředním bodem islámského radikalismu.⁴⁴ Následně na tuto událost vznikly z FP dvě politické strany reprezentující každá jedno z jejich ideových křídel. Strana štěstí (Saadet Partisi, SP) zastupující staré křídlo a Strana spravedlnosti a rozvoje (Adalet ve Kalkınma Partisi, AKP) zastávající bývalé mladé křídlo FP.

1.2 Rozdílnosti AKP vůči stranám Millî Görüş

Počátky obou stran nebyly jednoduché vzhledem k tomu, co se stalo jejich předchůdcům, navíc obě dvě strany se k sobě navzájem stavěly nepřátelsky a

---

⁴¹ „Pojmem Imám se označuje hlava muslimské komunity. Tohoto titulu bylo několikrát užito v Koránu pro označení vůdců a Abraháma, ... tento titul je rovněž dáván speciálně vyučeným muslimům, kteří vedou bohoslužby v mešitách.“ “Zdroj: *Imam*. In: Encyclopedia Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/283354/imam> (25. 3. 2012) V době tohoto výroku byl R. T. Erdoğan primátorem Istanbulu.

⁴² Citace výroků R. T. Erdoğanova převzány z: *Does Prime Minister Erdoğan Accept Turkish Secularism?*. In: *The Middle East Quarterly*. http://www.meforum.org/1672/does-prime-minister-Erdoğan-accept-turkish-secularism#_ftn2 (25. 3. 2012)

⁴³ Výrok, kvůli němuž se R. T. Erdoğan dostal za mříže, zněl: „Mešity jsou naše kasárna, kopule naše přílby, minarety naše bajonety a věřící naši vojáci ...“ CONELLY, James: *A quiet revolution? The Turkish election of November 2002*. Representation, 39, 2003, č. 4, s. 288. Nutno podotknout, že zmíněné verše napsal turecký nacionalista Ziya Gökalp, který se stejně jako M. K. Atatürk snažil o to, aby Turci přijali kulturu západní civilizace. Blíže: PIRICKÝ, Gabriel: *Turecko*. Praha 2006, s. 61-63.

⁴⁴ MECHAM, R. Q.: c.d., s. 349.

nespolupracovaly spolu.⁴⁵ Narozdíl od SP se AKP snažila daleko víc distancovat od původních politik předchozích stran, což mělo následně dvě hlavní výhody. Zaprvé se její představitelé chtěli ochránit před zrušením jejich strany a mohli tak pokračovat v politické kariéře a zároveň, zadruhé, tím, že představitelé AKP opustili od původních extrémistických myšlenek svých předchůdců, se stali pro voliče daleko více volitelnějšími.⁴⁶ Jaké změny tato politická strana zaznamenala?

První významnou změnou, jež AKP představila, bylo její personální složení. Jednak tím, že se již založení této strany účastnilo z celkových 71 delegátů 12 žen, přičemž některé z nich byly zahaleny šátkem.⁴⁷ Ženy pak kandidovaly i do TBMM, zatímco například u SP nekandidovala žena žádná.⁴⁸ R. T. Erdoğan tak chtěl prosazovat větší participaci žen v politice.⁴⁹ I v současné době má AKP rovněž největší zastoupení žen v TBMM. Ze současného celkového počtu 50 poslankyň jich zastupuje AKP

---

⁴⁵ Zástupci SP brali nově vzniklou stranu jako svého největšího rivala, a tak například hlasovali proti návrhu zákona, jenž by umožnil R. T. Erdoğanovi kandidovat v parlamentních volbách v roce 2002. Blíže například MECHAM, R. Q.: c.d., s. 352

⁴⁶ Nutno podotknout že AKP ani SP nereprezentují jedinou formu politického islámu v Turecku. Rainer Hermann si ve svém článku právě všímá komplexnosti tohoto pojmu a politický islám rozděluje na tři různé druhy. Kdy první druh je slučitelný s modernizací Turecka provedenou Mustafou Kemalem Atatürkem a jeho představitelé tudíž dokáží bez problémů spolupracovat se zastánci sekulárnosti, jako například s CHP. Jako příklad zde uvádí Yasara Nuri Ozturka, který v podstatě říká, že Islám byl v minulosti dosti úzkoprse interpretován, a tak v dnešní době zasluhuje jeho výklad rozšíření, Islám tak není nebezpečím pro sekulární způsob žití. Druhým druhem politického islámu je ten, jež se snaží o větší přítomnost Islámu v politice. Zde právě R. Hermann zařazuje obě současné politické strany, avšak si sám všímá, že se toto pojetí dále rozpadlo na dvě části, jež reprezentují umírněnější AKP a striktní tradiční pohled SP. Třetím druhem je pak extrémistický Hizballáh. Blíže: HERMANN, Rainer: *Political Islam in Secular Turkey*. Islam and Christian-Muslim Relations. 14, 2003, č. 3, s. 268-270.

⁴⁷ Seznam zakládajících členů naleznete zde: *Seznam zakládajících členů AKP*. In: webové stránky AKP, <http://www.akparti.org.tr/english/yonetim/kurucu-uyeler> (25. 3. 2012)

⁴⁸ SMITH, W. T.: c.d., s. 321.

⁴⁹ V programu AKP se ve vztahu k ženám například blíže píše, že: „Budou poskytnuty veškeré nezbytné kroky k podpoře žen ve veřejném životě.“ nebo „Měly by být eliminovány veškeré diskriminační ustanovení proti ženám, jež se vyskytují v našich předpisech.“ Zdroj: *Stranický program AKP*. In: webové stránky AKP, <http://eng.akparti.org.tr/english/partyprogramme.html#2.1> (25. 3. 2012)

celkem 30.⁵⁰ Rovněž ve vládách, jež AKP dokázala sestavit, byla vždy zastoupena alespoň jedna žena.⁵¹

AKP se nejen snažila genderově odlišit od původních stran, ale rovněž přilákala do svých řad i členy jiných politických stran nebo i naprosté nováčky. Původní kabinet po vyhraných volbách v roce 2002 tak obsahoval jednak bývalé členy RP, tak i původní poslance DYP či jednoho ministra kdysi zastupujícího MHP.⁵² Z výše uvedeného je zřejmé, že AKP již nepředstavuje z členského hlediska tak jasnou a přímou přeměnu jedné strany v druhou, jaká nastala například na sklonku devadesátých let mezi RP a FP.

Druhým bodem je změna své image, jež AKP představuje. V první řadě naprosto změnila své logo, ve kterém již dle tradice od RP stál bílý půlměsíc na červeném podkladu.⁵³ Zatímco se logo SP nápadně podobá předchozím, logo AKP dnes představuje symbol svítící žárovky se sloganem „Nepřetržité světlo.“⁵⁴ Rovněž její první dvě písmena v názvu „ak“ značí v turečtině „bílý“ nebo „čistý“, což dle jejich reprezentantů znamená, že daná strana má čistý štít a nemůže tak být spojována s korupcí, která panovala v devadesátých letech.⁵⁵ Představitelé AKP si tak poněkud populisticky přejí, aby byla politika uchráněna od politikaření, jelikož by jednotlivé politické strany měly mít transparentní členství, nominace kandidátů a finanční struktury. V jejich programovém prohlášení je v tomto duchu například zmíněn

---

⁵⁰ Na druhém místě se umístila CHP s 10 poslankyněmi. *Women in the new parliament*. In: European Stability Initiative, <http://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=245> (25. 3. 2012)

AKP má sice celkově větší zastoupení v TBMM, ale i procentuálně je míra poslankyň AKP větší (9,1%), než u CHP (7,4%).

⁵¹ Například v současné době na postu ministryně pro rodinu a sociální politiku AKP zastupuje Fatma Şahin, která je jedinou reprezentantkou něžného pohlaví v současné vládě. Problém s přílišnou podreprezentací žen v parlamentu i vládě, však v Turecku i nadále zůstává.

⁵² Blíže k personálnímu složení vlády AKP: ÖZBUDUM, E.: c.d., s. 131.

⁵³ Srovnej blíže loga jednotlivých stran v sekci příloh.

⁵⁴ Nutno však podotknout, že obdobné logo (rozsvícenou lampičku) používá například i marocká umírněná islamistická strana Spravedlnosti a rozvoje (Parti de la Justice et du développement, PJD). Turecká AKP se tak sice snaží odstranit možnou spojitost s předchozími stranami Millî Görüş, na druhou stranu však návaznost na islám i kvůli takto zvolenému logu zcela neztrácuje.

⁵⁵ Například: MECHAM, R. Q.: c.d., s. 349.

závazek, že každoročně zpřístupní své stranické výdaje veřejnosti, či to, že každý jednotlivý poslanec by měl zveřejnit své majetkové přiznání.⁵⁶

Představitelé AKP se rovněž snaží jít s dobou a využívat jak různé sociální sítě, tak i další populární webové stránky, jakými jsou například YouTube. A. Gül se tímto dokonce umístil v první desítce světových lídrů, kteří používají sociální média neefektivněji.⁵⁷ Dále pak pro zlepšení komunikace mezi voličem a současným prezidentem byla spuštěna iniciativa „Zeptej se prezidenta“, ve které mají občané Turecka možnost položit otázku přímo hlavě státu, přičemž autoři nejlépe ohodnocených otázek mají možnost se prezidenta Güla na danou otázku v Çankaya Köşkü (prezidentském paláci) zeptat osobně.⁵⁸ Dále pak tato strana nabízí své webové stránky rovněž i v angličtině, což například SP nedělá. Nejen těmito kroky se AKP snaží zbavit možného označení zpátečnické strany, které by se mohlo ve spojitosti s politickým islámem nabízet.

Třetím a snad nejvýraznějším bodem je změna rétoriky u představitelů AKP, ve které rozlišují mezi dvěma sférami, sférou osobní a sférou veřejnou. Což se rovněž projevilo i odmítnutím vládnutí dle principu islámského práva šaría. Toto rozlišení jim pomohlo vypořádat se s problémem, jenž se neustále objevoval u předchozích islamistických stran.

Představitelé AKP tak nechtějí prolínat jednotlivé sféry, čímž ve skutečnosti říkají, že já (jako osoba) sice můžu být zbožným muslimem, ale toto je pouze mé vlastní přesvědčení, což znamená, že na veřejnosti a pro společnost přece pro mou víru nemusím představovat hrozbu, pokud tím neomezují druhé. Sám premiér Erdoğan má k „modernizaci islámu“ zcela jasný postoj: „Politici by neměli debatovat o něčem takovém - je to hlavně otázka pro islámské teology a myslitele. O čem by ale politici

---

⁵⁶ *Stranický program AKP*. In: webové stránky AKP, <http://eng.akparti.org.tr/english/partyprogramme.html#2.1> (25. 3. 2012)

⁵⁷ *President Gül to use Obamas's PR software*. Hürriyet Daily News, 9. července 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=president-gul-to-use-obamas8217s-pr-software-2011-09-07> (25. 3. 2012)

⁵⁸ *Turkish President Gül receives questions via Internet*. Hürriyet Daily News, 30. ledna 2012 <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-president-gul-receives--questions-via-internet.aspx?pageID=238&nID=12570&NewsCatID=338> (25. 3. 2012)

diskutovat měli, to je místo muslimů v současné společnosti a jejich příspěvek k modernímu způsobu života.⁵⁹ Jinými slovy se tak AKP snaží definovat náboženství jako „posvátné a kolektivní hodnoty, které by neměly být předmětem politikaření, jež by způsobovalo rozpolcenost (společnosti).“⁶⁰ Což tedy znamená oddělení osobní (náboženské) sféry od sféry veřejné (v tomto případě sekulární). Tímto rozčleněním, se už tedy nemusí vylučovat dvě nesourodé složky jakožto víra a sekularismus.

Ve svém programovém prohlášení tak představitelé AKP uznávají a vyzdvihují fakt, že je Turecko sekulárním státem, založeném na vládě práva, státem, jehož obrys mu vtiskl veliký Mustafa Kemal Atatürk,⁶¹ avšak na druhou stranu dodávají že: „sekularismus je princip, který umožňuje lidem veškeré víry a přesvědčení pohodlně praktikovat své náboženství, aby mohli vyjádřit své náboženské přesvědčení a podle něj žít, ale který rovněž umožňuje lidem bez víry uspořádat svůj život v tomto směru.“ Což se dá interpretovat tak, že stát jako takový může koexistovat spolu s věřící společností a zároveň si jsou tyto dvě složky rovny.

Reprezentace AKP ve svém programovém prohlášení rovněž zmínila: „Naše strana zahrnuje bez rozdílu, všechny naše občany, bez ohledu na jejich pohlaví, etnický původ, názory a stanoviska,“ což tedy rovněž znamená, že se nechce jakkoliv vymezovat a reprezentovat pouhou určitou část společnosti. Sílu státu tak vidí ve svobodné společnosti, jež se skládá ze svobodných jedinců, přičemž ujišťuje, že: „Strana považuje za jeden ze svých nejdůležitějších úkolů: zajištění demokratizace postavením jednotlivce do středu všech svých politik a poskytovat a chránit základní lidská práva a svobody.“ Zároveň dále dodává, že jejich vláda bude postavena na vládě

---

⁵⁹ *Je turecká strana AKP zakotvena v islámu?*. Český rozhlas 6, 22. května 2008, http://www.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/je-turecka-strana-akp-zakotvena-v-islam--457514 (25. 3. 2012)

⁶⁰ TURUNC, Hasan: *Islamicist or Democratic? The AKP's Search for Identity in Turkish Politics*. *Journal of Contemporary European Studies*, 15, 2007, č. 1 s. 85.

⁶¹ Na tomto místě je nutné zdůraznit, že v programovém prohlášení opravdu představitelé AKP zmiňují Great Atatürk, čímž vzdávají hold zakladateli sekulárního Turecka. Především R. T. Erdoğan tím udělal velkou názorovou přeměnu, neboť ještě v polovině devadesátých let prohlašoval v den výročí úmrtí (10. listopadu) tohoto Tureckého vůdce: „V tento den bylo mnoho povyku pro nic.“ Zdroj: *Does Prime Minister Erdoğan Accept Turkish Secularism?*. In: *The Middle East Quarterly*. http://www.meforum.org/1672/does-prime-minister-Erdogan-accept-turkish-secularism#_ftn2 (25. 3. 2012)

práva.⁶² Těmito a mnohými dalšími prohlášeními se AKP snaží stylizovat do obdobné role, jakou hrají křesťansko-demokratické strany v západní společnosti, tudíž respektovat demokracii, ale přitom hájit konzervativní hodnoty, které víra jako taková v sobě obsahuje.

Narozdíl od původních stran patřících k Millî Görüş, reprezentace AKP již odmítá ústřední a všeobjímající roli islámského práva šaría, kdy se například v celém stranickém programu slovo šaría neobjevuje. Na rozdíl od toho je vyzdvihoáno především slovní spojení „vláda práva“ či demokracie se systémem brzd a protivah, v níž svobody občanů tvoří její rozhodující základ, což jsou jistě hodnoty tolik typické pro západní společnost. AKP tak již narozdíl od původních stran nehledá alternativu k demokratické formě vládnutí. Jak říká Mendres Cinar. „pro AKP není volba mezi Západem a islámem (...), ale mezi novým a starým pochopením (turecké) modernizace.“⁶⁴

Tyto postoje AKP se odráží i v hodnotách jejich voličů, kdy jich celých 79 % jednoznačně odmítá nahrazení současného stavu vládnutí stavem, který by se opíral právě o vládu šaría.⁶⁵ Citovaný průzkum veřejného mínění byl proveden v roce 2007, ale i další průzkumy veřejného mínění potvrzují úbytek zastánců práva šaría, jak v řadách AKP, tak i všeobecně.⁶⁶ Ergun Özbudun vzhledem k porovnání voličské struktury AKP a stran hnutí Millî Görüş nakonec shrnuje, že AKP již není jednoznačnou pokračovatelkou předchozích islamistických stran, jelikož tam byla podpora voličů pro právo šaría vždy daleko vyšší, když se pohybovala okolo 60 %.⁶⁷

---

⁶² Citované věty byly přeloženy ze stranického programu AKP dostupného na: *Stranický program AKP*. In: *webové stránky AKP*, <http://eng.akparti.org.tr/english/partyprogramme.html#2.1> (25. 3. 2012)

⁶³ Dle výsledků veřejného mínění se turecká veřejnost všeobecně shoduje, že po pěti letech vlády AKP se jejich země stala více demokratickou. Toto přesvědčení má nadpoloviční většina voličů nejen AKP, ale i ostatních opozičních stran jako CHP a MHP. Blíže: ROSE, Richard: *Turkish Voters and Losers' Consent*. *Turkish Studies*, 9, 2008, č. 2, s. 377.

⁶⁴ CINAR, M.: c.d., s. 476.

⁶⁵ Tamtéž, s. 370

⁶⁶ V roce 2002 bylo jednoznačně proti zavedení vlády šaría „pouhých“ 43,5% voličů AKP, zatímco 33,7% na tuto otázku nevyjádřilo žádnou odpověď. Na druhou stranu od roku 1996 se procento podporovatelů vlády šaría celkově v Turecku snížilo z původních 26,7 % na 9,9 % v roce 2002. Naopak razantně zvýšil počet nerozhodnutých občanů na toto téma z 15,2 % na 29,4 %. Blíže: ÖZBUDUM E.: c.d., s. 133.

⁶⁷ Tamtéž s. 133.

Bližší paralely mezi Evropskými křesťanskými demokraty a AKP zkoumá ve svém článku William Hale. Jelikož, jak už bylo výše zmíněno, AKP se snaží do této role stylizovat a to například i tím, že požádala o členství v Evropské straně lidové (European People's Party, EPP), jež sdružuje křesťansko-demokratické strany v EU. Hale uznává, že definovat dnešní ideové ukotvení křesťansko-demokratických stran je vcelku obtížné. Křesťansko-demokratické strany⁶⁸ se dají považovat za beztřídní strany, hledající tzv. „třetí cestu“ mezi státem řízenou ekonomikou a volným trhem. Tato třetí cesta klade především důraz na morální hodnoty každého jednotlivce, což znamená, že víra a morálka je pro tyto strany důležitější než socioekonomické postavení jedince.

Hale si dále všímá paralel a kontrastů mezi AKP a křesťanskými demokraty a v podstatě dochází k závěru, že rétorika těchto stran, stejně jako beztřídní voličská základna, je si velice obdobná, avšak odlišný je především historický a institucionální kontext. Prvním takovým významným rozdílem je to, že křesťansko-demokratické strany mají své myšlenkové a mocenské centrum, jakým je Vatikán a papež, což v případě AKP chybí. To pak znamená, že politici AKP jsou přece jen svobodnější v interpretování svých politických, sociálních a kulturních agend. Dále pak se liší podmínky vzniku a kulturní prostředí těchto stran, kdy v Evropě hrál daleko větší důraz sociálně-ekonomický konflikt v podobě hrozby komunismu, zatímco v Turecku nebyla tato hrozba z vnitropolitického hlediska tak výrazná, zato si však AKP musela vydobýt prostor mezi Erbakanovým pojetím politiky a sekulární státní byrokracií. Rovněž důležitým bodem je to, že na rozdíl od Evropy v Turecku početně neupadá množství věřících. Na druhou stranu spojujícím bodem mezi AKP a křesťansko-demokratickými stranami je odmítnutí státocentristického pojetí nacionalismu a závázání se k mezinárodní spolupráci, kdy pod vedením AKP byly s Tureckem otevřeny přístupová jednání s Evropskou unií, ve které hrály křesťansko-demokratické strany důležitou roli při jejím formování.

Hale však nakonec konstatuje, že by křesťansko-demokratický model neměl být dáván za vhodný příklad pro AKP, především proto, že současné křesťansko-

---

⁶⁸ W. Hale za příklad těchto stran považuje křesťansko-demokratické strany ve Francii, Německu a Itálii (MRP, CDU-CSU, DC).

demokratické strany v Evropě se snaží z historického hlediska udržet status quo, zatímco AKP se jej snaží ve jménu konzervatismu změnit.⁶⁹ Dané změny a nutnost změnit status quo tato strana obhajuje tím, že daný stav, jenž v Turecku přetrvává, neodpovídá přáním obyvatelstva, a tak pozvolná změna pokud přinese pokrok v této otázce je žádoucí. Daleko důležitější co je třeba uchovat, jsou hodnoty, které ve společnosti přetrvávají, stávající instituce by tak měly reflektovat přání obyvatel a podstoupit se změnám.⁷⁰

1.3 Aplikace Prostorové teorie politických stran na AKP

Prostorová teorie politických stran v podstatě popisuje vztah mezi politickými stranami a voliči. A. Downs, jak již bylo uvedeno výše, ve své teorii předpokládal racionalitu volby voliče v tom smyslu, že bude volit stranu mu ideově nejbližší, jelikož tím pro sebe docílí maximálně možného zisku. A zároveň pro chování stran ustanovil předpoklad, že se budou snažit oslovit co možná největší počet potencionálních voličů, protože jen tak mohou vyhrát volby. Aby toho dosáhly, musí se s voliči identifikovat, což jinými slovy znamená umístit se na levo-pravé ideové škále tam, kde se nachází nejvíce voličů, což obvykle bývá střed politického spektra.

Na příkladu AKP se tato domněnka podařila potvrdit, jelikož tuto stranu již nemůžeme považovat za pouhou pokračovatelku stran hnutí Millî Görüş, ačkoliv její hlavní představitelé z tohoto hnutí pocházeli. Millî Görüş představoval a stále, ač již marginálně skrze SP, představuje, ideový proud, který usiluje o zavedení nějaké formy islámského práva šaría v Turecku. Jejich pohled na svět jednoduše ilustruje M. Cinar když ve spojitosti s RP, která byla nejvýznamnější stranou hnutí, říká, že historii interpretovala pouze jako střet spravedlnosti a bezpráví, kdy spravedlnost zastupovala víra, zatímco bezpráví sekularismus.⁷¹ Jinými slovy to znamená, že k tomu, aby byl stát spravedlivý, tak by musel být založen právě na právě šaría, jiná možnost není možná. Toto hnutí tak svým zaměřením spadalo a spadá na pravý okraj ideového spektra.

---

⁶⁹ HALE, Wiliam: *Christian Democracy and the AKP*. Turkish studies, 6, 2005, č. 2, s. 293-310.

⁷⁰ ÖZBUDUM, E.: c.d., s. 132.

⁷¹ CINAR, M.: c.d., 474.

AKP se však již od těchto stran liší z personálního složení, jelikož dokázala do svých řad přilákat buď tváře zcela nové nebo politiky z jiných politických stran. Její předseda rovněž prosazoval i větší participaci žen v politice, což nebylo typické pro strany hnutí Millî Görüş. Tato strana se také snažila odlišit od tohoto hnutí jak vizuálně, což se týkalo změny loga, ve kterém však i nadále může vyvozovat návaznost na islám, tak i technikou svého způsobu sebe prezentace, kdy se její reprezentanti snaží vcelku úspěšně využívat různých sociálních sítí a populárních webových stránek. Nejpodstatnější změnou však byla změna rétoriky, ve které se AKP na rozdíl od stran hnutí Millî Görüş distancuje od zavedení islámského práva šaría v Turecku, avšak nepopírá konzervativní hodnoty, jež každé náboženství obsahuje. Díky nově vytvořené umírněnější rétorice tak již AKP nemusí reprezentovat pouze určitou část voličů, ale naopak se snaží být stranou pro všechny občany Turecka, což má ostatně definováno i ve svém volebním programu. Těmito změnami AKP docílila toho, že se posunula na pravý střed politického spektra.

2 Catch-all strategie AKP

Dle O. Kirchheimera by catch-all strana tedy měla snížit svou ideologickou zátěž a tím oslovit co nejvíce voličů. K tomu by rovněž měla mít silného stranického lídra. Pokud se podíváme blíže na osobu R. T. Erdoğan, tak zjistíme, že tuto jednu z definic pro catch-all stranu bezesporu splňuje.

R. T. Erdoğan pocházel z nuzných poměrů, a tak už od svého mládí musel pomáhat svým rodičům tím, že prodával na ulicích vodu a pečivo. Místo a postavení, ze kterých vzešel se tak později promítly i do jeho politického chování. Autoři Metin Heper a Şule Tokaş poznamenávají, že R. T. Erdoğan ovlivnily především čtyři faktory. Prvním byl jeho autoritativní otec, díky němuž získal sklon k dodržování a respektování pravidel. Druhým bylo jeho rodné místo Kasımpaşa, ve kterém vyrůstal. Kasımpaşa je totiž konzervativní Istanbulská čtvrť. Dále pak to byl jeho učitel, jež ho přiměl k tomu, aby vstoupil do škol Imam Hatip, což jsou instituce sloužící k výchování možných budoucích islámských duchovních. Ačkoliv R. T. Erdoğan později úspěšně vystudoval i ekonomii na Marmarské univerzitě, vzdělání mu poskytnuté ve škole Imam Hatip si dle svých slov velice váží, neboť se zde naučil patriotismu, lásce k bližním a úcty k Bohu. Čtvrtým faktorem je jeho súfismus, což je mystická islámská víra, v níž se věřící snaží setkat s Bohem pomocí osobních zkušeností.⁷² Díky kombinaci těchto faktorů si současný premiér získal oblibu veřejnosti, především pro svou lidskost, čestnost a nestrannost.⁷³⁷⁴

---

⁷² Blíže o súfismu: SCHIMMEL, Annemarie: *Sufism*. In: Encyclopedia Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/571823/Sufism> (13. 4. 2012)

⁷³ Blíže: HEPER, Metin – TOKAŞ, Şule: *Islam, Modernity, and Democracy in Contemporary Turkey: The Case of Recep Tayyip Erdoğan*. The Muslim World, 93, 2003, č. 2, s. 157-185.

⁷⁴ R. T. Erdoğan se stále snaží o blízký kontakt občany. Nedávno tak například po své páteční bohoslužbě přijal spontánní pozvání na čaj jedné z istanbulských rodin. Blíže: *PM accepts citizen's random invitation to have a cup of tea*. Hürriyet Daily News, 3. března 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/pm-accepts-citizens-random-invitation-to-have-a-cup-of-tea.aspx?pageID=238&nid=15162> (13. 4. 2012)

Politická dráha současného tureckého premiéra začala strmě stoupat od roku 1994, kdy se stal primátorem Istanbulu. Pod jeho vedením se začal Istanbul rozvíjet, čímž si získal oblibu tamního obyvatelstva,⁷⁵ která mu pak rovněž pomohla k upevnění moci ve straně, tehdy ještě RP. Později po vnitrostranickém rozkolu byl jedním z hlavních představitelů, kteří založili AKP a ačkoliv se prvním premiérem za AKP stal A. Gül, tak to bylo způsobeno jen a pouze vnějšími okolnostmi, jelikož Erdoğan v té době nemohl být zvolen do TBMM, avšak nebylo pochyb, že stranu jako takovou vedl právě on. Od svého dodatečného zvolení do TBMM v roce 2003 Erdoğan nepřetržitě drží post premiéra i lídra strany. V současné době není pochyb, že je Erdoğanovo postavení silné.⁷⁶ Jeho postava rovněž vyvolává nejen u turecké veřejnosti řadu reakcí, vždyť byl například turecký premiér zvolen nejvíce a zároveň nejméně oblíbenou osobností The Times pro rok 2011.⁷⁷ Nyní se rovněž očekává i jeho kandidatura na post prezidenta, kterou by mu měl uvolnit Gül.⁷⁸ Deník Hurriyet tak Erdoğanova označil za nejsilnějšího premiéra v tureckých dějinách.⁷⁹

Catch-all strana by dle svého názvu měla rovněž oslovit i co nejvíce voličů. K tomu, aby toho daná strana dosáhla, musí vhodně formulovat ideové báze svého

---

⁷⁵ R. T. Erdoğan v té době zřídil speciální linku, na kterou se mohli občané obracet ohledně všech záležitostí, jež měla na starost istanbulská radnice. Rovněž se v Istanbulu za dobu jeho vládnutí zvýšil počet parků a míst k parkování. Také byla zrychlena výstavba metra, dále pak byly zprovozněny i nové námořní linky spojující evropskou a asijskou část města. Blíže: HEPER, M. – TOKAŞ, Ş.: c.d., s. 175.

⁷⁶ Například dle deníku Forbes se R. T. Erdoğan umístil na 48. příčce nejmocnějších lidí světa, čímž se stal rovněž i nejlépe hodnoceným tureckým reprezentantem v této kategorii. Zdroj: *The World's most powerful People*. Forbes, <http://www.forbes.com/powerful-people/list/> (25. 3. 2012)

⁷⁷ *Erdoğan voted most and least popular for Person of the Year*. Hürriyet Daily News, 13. prosince 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/Erdoğan-voted-most-and-least-popular-for-person-of-the-year.aspx?pageID=238&nID=9056&NewsCatID=338> (25. 3. 2012)

⁷⁸ I zde se ukazuje Erdoğanova vnitrostranická síla, jelikož odchod z funkce premiéra v tomto případě nemůžeme považovat za upadání jeho vlivu. Jelikož v AKP existuje tzv. vnitrostranické tří funkční omezení, které zakazuje jejím představitelům, aby byli za AKP zvoleni vícekrát než třikrát v řadě. Erdoğan by však získáním prezidentského úřadu tento zákaz pohodlně obešel, což ale neplatí pro ostatní vlivné členy AKP, kteří se již snaží tento vnitrostranický zákaz zrušit. Blíže: *The 'three term' pressure in ruling party*. Hürriyet Daily News, 23. ledna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/the-three-term-pressure-in-ruling-party.aspx?pageID=238&nID=12026&NewsCatID=342> (25. 3. 2012)

⁷⁹ *The making of Turkey's prime ministr*. Hürriyet Daily News, 31. října 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=the-making-of-tayyip-Erdoğan-2010-10-31> (25. 3. 2012)

programu, o které by se mohla opřít. O které ideové prvky se tedy AKP opírá a proč jsou zrovna tyto složky základními body jejího úspěchu?

2.1 Konzervatismus

Jak již bylo výše zmíněno, AKP se snaží profilovat na základní turecké štěpné linii centrum-periferie, přičemž hájí zájmy periferie, což v tomto případě znamená, že zastává názory většinové muslimské společnosti proti silám centra, jež hájí Atatürkův odkaz. V turecké společnosti hraje konzervatismus představovaný především islámskou vírou významnou roli.⁸⁰ Ostatně 51 % obyvatel sebe sama považuje nejprve za muslimy a až pak za Turky a 30 % klade tyto dvě složky na stejnou úroveň.⁸¹ Dle průzkumů veřejného mínění tak například 96,8 % Turků sebe sama považuje za věřící, ač 34,3 % přiznává, že nedodrží náboženské povinnosti. 75 % veřejnosti připouští, že se pravidelně modlí a zároveň 24,4 % jich rovněž pravidelně navštěvuje bohoslužby. Dle zjištění průzkumů by se tato situace na rozdíl od Evropy neměla výrazněji měnit, jelikož se mladá generace v tomto ohledu nijak výrazněji od předchozích generací neodlišuje.⁸²

Ersin Kalacioglu si ve svém článku tohoto fenoménu všímá, přičemž poukazuje na to, že strany, které cílily na konzervativní hodnoty v Turecku z 15 voleb do TBMM vyhrály rovnou v 11 případech,⁸³ přičemž voliči začali tíhnout ke konzervatismu především v devadesátých letech, po rozpadu Sovětského svazu.⁸⁴ Turecký konzervatismus čerpá především z osmansko-islámské historie, v níž právě Osmanskou říši považuje za zlatá léta rozkvětu Turecka, jeho zvyků a místních tradic.⁸⁵ AKP a její příznivci považují Osmanskou říši za vzor multikulturalnosti i pro současné Turecko.

---

⁸⁰ Dokonce i v období kemalizace, ač v krátkém rozhraní let 1924-1927 hrál islám důležitou roli, kdy například termíny jako *ehit* (mučedník) či *gazi* (bojovník) byly používány v tehdejší oficiální mluvě, navíc například prvně zvolení poslanci do TBMM museli svůj poslanecký slib skládat na Korán. SMITH, W. T.: c.d., s. 311.

⁸¹ HAYNES, J.: c.d., s. 320.

⁸² Průzkum veřejného mínění: *Religion, secularism and the veil in daily life*. Konda, s. 24-28.

⁸³ Článek byl napsán v roce 2007, ještě před parlamentními volbami, čímž se tedy poměr výher stran klonících se ke konzervatismu v Turecku z výšil a dnešního dne dosahuje z 17 voleb 13 vítězství.

⁸⁴ Tento fenomén je blíže rozpracován ve studii: YESILDAA, A. Birol – NOORDJIK, Peter: *Changing Values in Turkey: Religiosity and Tolerance in Comparative Perspective*. Turkish Studies, 11, 2010, č. 1, s. 9 -27.

⁸⁵ KALACIOGLU, Ersin: *Politics of conservatism in Turkey*. Turkish studies, 8, 2007, č 2, s. 233-236.

V tomto specifickém rysu Osmanské říše vidí zdroj pro překonání militantního nacionalismu republiky.

Příklady konzervativního smýšlení můžeme v Turecku pozorovat hned několik, tak například převážná část veřejnosti stále považuje za správné, aby se žena musela ptát muže, zdali by mohla jít pracovat. Tento názor zastává 67,8 % společnosti či 57 % domácností přiznává, že ženy v jejich domácnostech nikdy nevychází ven v tričku bez rukávů.⁸⁶ Dále pak 68 % veřejnosti podporuje myšlenku, že by radnice měst měly organizovat náboženské oslavy. Nebo kdyby si rodiče mohli vybrat, kam pošlou své děti na letní prázdniny, tak nejpreferovanější variantou by byly letní školy pro výuku koránu následované jazykovými kurzy a běžnými letními školami.⁸⁷

Jedním z hlavních politických problémů, který se v Turecku v tomto směru vede, je tzv. otázka nošení šátků. V tomto sporu se střetává právě rozpor obsažený uvnitř společnosti, kde na jedné straně stojí práva žen na svobodné vzdělání a politickou participaci, kterou M. K. Atatürk ve svých reformách prosazoval, na druhou stranu je nošení šátku chápáno: „(...) nejen jako individuální projev náboženského vyznání, ale také jako manifest sympatií s politickým islámem.“⁸⁸ Je však nutné podotknout, že spojovat nošení šátku čistě s politickým islámem by bylo liché, neboť přes 34 % žen volících CHP řeklo, že si nějakým způsobem halí své vlasy. Dle průzkumů veřejného mínění se dá konstatovat, že procento žen halících si nějakým způsobem vlasy, v Turecku narůstá, kdy v roce 2007 jich bylo 69 %, zatímco ještě v roce 2003 pouze 64 %.⁸⁹ Dle zásad sekulárnosti v Turecku donedávna platil zákaz nošení šátků na univerzitách či státních institucích, čímž pak dochází k tomu, že jsou tyto ženy diskriminovány.

Současná vládní strana se pokusila tento zákaz v roce 2008 uzavřít, což jí málem stálo ukončení její politické činnosti. Zástupci AKP argumentovali především tím, že současný stav upírá určité části společnosti právo na vyšší vzdělání, přičemž jejich

---

⁸⁶ Průzkum veřejného mínění: *Who we are*. Konda, s. 9-10.

⁸⁷ Průzkum veřejného mínění: *Religion, secularism and the veil in daily life*. Konda, s. 42, 54-55.

⁸⁸ SV AČINKOVÁ, R.: c.d., s. 73.

⁸⁹ Bližší statistické informace k tomuto problému: Průzkum veřejného mínění: *Religion, secularism and the veil in daily life*. Konda, s. 8-23.

návrh úpravy tohoto zákazu by povolil pouze tradiční turecký způsob zahalení, nikoliv přísnější islámský způsob, který by připustil zakrýt si celou tvář.⁹⁰ Z tohoto druhu artikulace je zřejmé, že se reprezentanti AKP snažili vyjít vstříc konzervativním hodnotám, avšak jinou změnou rétoriky, jelikož svou obhajobu opřeli o přání lidu a upírání jednotlivých svobod, nikoliv o to, co nařizuje korán.

Pozměňovací návrhy však byly Ústavním soudem zrušeny a naopak započal soudní proces na zrušení AKP kvůli tomu, že narušuje laický charakter státu. Proti tomuto kroku se zvedla u veřejnosti vlna nevole, jež byla rovněž podporována Evropskou unií. Zrušení AKP, mající v té době v TBMM nadpoloviční většinu křesel, a zároveň již vedla přístupová jednání s EU, by v Turecku zcela jistě znamenalo politický chaos, jenž by ještě více zpolarizoval veřejnost. Nakonec se tak Ústavní soud rozhodl poměrně schizofrenně, jelikož AKP sice nezakázal, na druhou stranu jí však pro tuto aktivitu odebral polovinu státních dotací.⁹¹ Nošení šátku na univerzitách bylo nakonec povoleno až od září 2011, zatímco ve státních službách tento zákaz stále přetrvává.

Jako důkaz pragmatičnosti a umírněnosti AKP k tomuto tématu lze uvést i další případ, který se stal loni na podzim, kdy představitelé BDP podali pozměňovací návrh k zákonu umožňujícímu poslankyním nosit kromě povinných sukní i kalhoty. Původní návrh se vztahoval především k jedné poslankyni CHP, jež má na jedné noze protézu, a tak povinné nošení sukně v tomto případě nebylo zcela vhodné. Poslanci BDP tak podali návrh o rozšíření povolení nejen o nošení kalhot, ale rovněž i šátků. Tento krok však zástupci AKP neschválili a celkový návrh pozastavili.⁹² Z jejich jednání je patrná pragmatičnost v tom smyslu, že jednak nechtěli podpořit návrh cizí strany a tím ji zvednout politické body u veřejnosti, ale hlavně zástupci AKP nechtěli rozpoutávat zdlouhavou a zcela jistě i vyhocenou debatu na toto téma v době, kdy jim jde

---

⁹⁰ Blíže: *Ban on Head Scarves Voted Out in Turkey*. The Washington Post, 10. února 2008, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/02/09/AR2008020900832.html> (25. 3. 2012)

⁹¹ Blíže: CUPALOVÁ, Marcela: *Proces zrušení vládní Strany Spravedlnosti a rozvoje v Turecku*. Parlamentní institut, 2008, č. 10, s. 1-5.

⁹² *Headscarf proposal snags pants bill in Turkish Parliament*. Hürriyet Daily News, 10. listopadu 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=headscarf-proposal-snags-pants-bill-in-turkish-parliament-2011-10-11> (25. 3. 2012)

především o to, aby jednotlivé strany dokázaly v dnešní době spolupracovat na návrhu nového znění Turecké ústavy, jež je pro AKP nyní prioritou.

2.2 Nacionalismus

Dalším prvkem, o který se AKP opírá, je v Turecku tak tradiční nacionalismus. Základy dnešního Turecka byly vydobyty četnými oběťmi během Velké osvobozené války (1919-1923), v níž turečtí občané sami bojovali nejen proti Řekům, ale i proti Dohodovým spojencům.⁹³ Úspěch, s jakým dokázali Turci odrazit nepřátele, se tímto vtiskl i do charakteru jejich republiky, což můžeme ilustrovat na několika případech.

Množství vyvěšených tureckých vlajek je v této zemi bezpočet, především pak musí být vztyčeny na každé státní budově a škole, což není například v Evropě, do které se Turecko snaží zařadit, zcela obvyklé. Text turecké národní hymny, jenž dostal název Pochod nezávislosti, se vrací k událostem Velké osvobozené války a nabádá budoucí generace k lásce k vlasti, jelikož jedině tak krev vojáků nebyla prolita zbytečně.⁹⁴ Dalším příkladem může být známý výrok M. K. Atatürka: „Ne mutlu Türküm diyene,“ což v překladu znamená: „Jak šťastný je ten, kdo říká: já jsem Turek.“ A snad nejmarkantnějším případem reprezentující národní hrdost Turků k vlasti je článek číslo 301 tureckého trestního zákoníku, který kvůli její obraně dokonce omezoval svobodu slova, jelikož v něm donedávna stálo: „Osoba veřejně očerňující tureckost (v anglickém originále: Turkishness), republiku, nebo Velké národní shromáždění, bude potrestána odnětím svobody v rozmezí šesti měsíců až tří let. (...) V případech, kdy k očernění tureckosti bylo spácháno tureckými občany v zahraničí, se trest zvyšuje o jednu třetinu.“ Právě kvůli nejednoznačné definici tureckosti byl článek 301 pozměněn a nyní v ní místo ní stojí lépe definovatelný turecký národ, avšak i tak kvůli tomuto článku bylo v této zemi stíháno už přes 60 jedinců.⁹⁵

---

⁹³ Blíže o této historické periodě pojednává například kniha: WANNER, Jan: *Krvavý zrod moderního Turecka, Ankara mezi Londýnem a Moskvou*. Praha 2009.

⁹⁴ V textu turecké hymny doslova zní: „Prosím usměj se na můj hrdinský národ, proč ten vztek, proč ta zlost? Jestli se mračíš, naše krev prolitá pro tebe bude zbytečná.“

⁹⁵ MAHIR Ilgaz a kol.: *Turkey: Past, Present and Future*. Istanbul 2010, s. 26-27.

Turecko je zemí pro Evropany málo evropskou a zároveň pro Asiaty málo asijskou, což pro Turky nutně nemusí znamenat nevýhodu,⁹⁶ na druhou stranu tento pocit těžké zařaditelnosti v tureckém obyvatelstvu rovněž vyvolává pocit, že jim nezbyvá nic jiného než se především opřít o svůj vlastní národ. Když se podíváme na průzkumy veřejného mínění, tak zjistíme, že 82 % občanů se domnívá, že láska k vlasti je určujícím faktorem tureckého občanství,⁹⁷ skoro 20 % rodičů považuje loajálnost své dcery ke státu a národu jako jeden ze dvou nejdůležitějších osobních vlastností,⁹⁸ dále pak například 89 % Turků nikdy nejelo do zahraničí na dovolenou,⁹⁹ nebo 73 % respondentů je proti tomu aby cizinci vlastnili turecký majetek. Jeffrey Haynes ve svém článku shrnuje, že základní charakteristikou definice turecké identity není islám či sekularismus, ale daleko spíše je to xenofobie, jelikož dle jeho průzkumu, Turci hodnotí západní země daleko negativněji, v porovnání s dalšími muslimskými zeměmi, rovněž i turecké obyvatelstvo v Německu vidí Západ příznivěji než Turci žijící v Turecku. Navíc tato antipatie se netýká pouze Západu, ale Turci poměrně chladně hodnotí i křesťany, židy a araby.¹⁰⁰ A tak není překvapením, že se v tamní politice objevila vcelku úspěšná strana MHP, profilující se čistě na nacionální tématice.

Je nutné však od sebe odlišit dvojí pojetí nacionalismu. M. K. Atatürk se snažil přetřhat vazby a jakoukoliv spojitost na multikulturní a mnohonárodnostní Osmanskou říši, čímž se snažil ve své zemi šířit myšlenku jednoty národa mluvícího jedním jazykem, přičemž tedy propagoval etnický nacionalismus. Je jasné, že tato politika nebyla a není podporována velkou tureckou menšinou, jakou tvoří Kurdové.

Co se týče Kurdského obyvatelstva, tak to po získání turecké nezávislosti v období kemalistických reforem značně trpělo, jelikož cílem reforem nebylo pouze

---

⁹⁶ Sám bývalý ambasador Turecka pro ČR prohlásil: "My (Turecko) hrajeme rovněž spojující roli mezi Evropou a Asií. Pokud se na Turecko podíváte z evropské perspektivy, tak jsme považováni za asijskou zemi, ale pokud se podíváte na Turecko z asijského úhlu pohledu, tak jsme považováni za Evropskou zemi. Takže toto je delikátní situace, která nám ale dává hodně flexibility stejně tak i zodpovědnosti k tomu udržet všechny tyto vyvážené vztahy a porozumění, vzhledem k respektování zájmů jednotlivých stran." Zdroj: *Rozhovor s Koray Targay*. In: Global politics, <http://www.globalpolitics.cz/clanek/eu-turkey-energy-policy.html> (18. 2. 2012)

⁹⁷ Průzkum veřejného mínění: *Social structure survey 2006*. Konda, s. 42.

⁹⁸ Průzkum veřejného mínění: *Religion, secularism and the veil in daily life*. Konda, s. 56.

⁹⁹ Průzkum veřejného mínění: *Who we are*. Konda, s. 12.

¹⁰⁰ HAYNES, J.: c.d., s. 312-327.

„pozápadnit“ zemi, ale rovněž ji i centralizovat. Těmito kroky ztratili Kurdové jakoukoliv autonomii, kterou jim aspoň částečně poskytovala Osmanské říše, a tak již v roce 1925 propukly ve východní části Turecka ozbrojené rebelie s cílem zastavit centralizaci země. Turecká armáda, jako obránkyně kemalismu, později z kurdské otázky udělala bezpečnostní hrozbu státu, kdy považovala jakýkoliv separatismus jako projev přímého ohrožení jednoty země. Současná vládní strana se tak snažila kurdské obyvatelstvo před rokem 2002 oslovit tím, že definovala kemalismus jako jejich společného nepřítele, s poukazem, že pokud se dostanou k moci, tak se budou snažit redefinovat úlohu státu a kemalismu. AKP se tak snaží vyjít Kurdům vstříc, že upozaduje roli turecké identity, kterou naopak nahrazuje pojmem občanství.¹⁰¹

AKP se tedy opírá o jinou formu nacionalismu, kdy, jak již bylo výše zmíněno, se považuje za stranu všech občanů Turecka, čímž nechce reprezentovat jen určitou partikulární skupinu obyvatel. AKP tak propaguje myšlenku Turecka jako silného hráče v mezinárodní politice. Tato změna rétoriky tedy způsobuje to, že tato strana dosahuje vysokých volebních zisků i v jihovýchodní části země, kde se nachází početná skupina kurdského obyvatelstva, přičemž však neztrácí volební zisky ani ve zbytku země. V nedávné době tak například R. T. Erdoğan kritizoval stálé členy Rady bezpečnosti OSN kvůli své již neodpovídající reprezentativnosti.¹⁰² Dále pak se nebál přerušit veškeré diplomatické styky s Francií kvůli tomu, že schválila zákon o pokutování za

---

¹⁰¹ Blíže: YAVUZ, M. Hakan – ÖZCAN A. Nihat: *The Kurdish Question and Turkey's Justice and Development party*. Middle East Policy, 13, 2006, č. 1, s. 102-119. Tento článek přesně ilustruje společný cíl, jenž mají AKP a Kurdové společný, čímž tedy je redefinice státní ideologie. Avšak autoři dochází k závěru, že AKP nenaplnila kurdská očekávání do ní vložená. S tímto závěrem nelze zcela souhlasit, neboť během posledních deseti let se situace Kurdů mnohem zlepšila. V současné době již vysílá kurdská televize a rádio (pod názvem TRT-6), což bylo v minulosti zakázáno. Stejně tak AKP přizvala k jednání o nové ústavě i zástupce BDP, což je strana reprezentující kurdskou minoritu. K tomuto jednání byly rovněž přizvány i všechny ostatní parlamentní strany. Při jednání mají jednotlivé strany rovnocenné postavení, ač tomu jejich zastoupení v TBMM neodpovídá, což znamená značný ústupek ze strany AKP, stejně tak jako ukázkou toho, že nová ústava má být dílem všeobecného konsenzu. Špatný závěr autorů dokazuje i porovnání volebních výsledků pro rok 2002 s roky 2007 a 2011, které jednoznačně ukazují nárůst obliby AKP v oblastech obývanými Kurdy.

¹⁰² 'UN bosses should be eliminated'. Hürriyet Daily News, 28. září 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=8216un-bosses-should-be-eliminated8217-2011-09-28> (26. 3. 2012)

popírání Arménské genocidy¹⁰³ či Ankara s největší pravděpodobností přestane vyjednávat s EU během kyperského předsednictví Evropské radě.¹⁰⁴ Stávající turecký prezident vyhlásil také novou strategickou doktrínu tzv. „ctnostné velmoci“, která se opírá nejen o armádní sílu, ale rovněž i o soft powers jaké představují ekonomické, kulturní a vzdělanostní faktory. Tato nová doktrína by tak měla dle něj lépe vyhovovat současným světovým podmínkám, kde se těžisko moci přesouvá z evropsko-amerického do asijsko-tichomořského regionu.¹⁰⁵ I kvůli všem těmto krokům tak například francouzské diplomatické zdroje s neklidem pozorují narůstající vliv Turecka na mezinárodní scéně, především v oblasti Blízkého východu, kdy Turecko pomalu ale jistě začíná Francii vytlačovat ze sféry vlivu tamních států. Francouzské znepokojení je rovněž zvýrazněno tím, že Turecko dlouhodobě považují za typ tzv. „horkokrevné“ země, což znamená jisté komplikace při vzájemném vyjednávání.¹⁰⁶ Příkladů tohoto typu by se dalo najít daleko více, z čehož vyplývá, že se současné Turecko snaží vytvořit silné mezinárodní postavení.

Nutno podotknout, že AKP před posledními volbami do TBMM rovněž sázela ke konci volební kampaně i na etnický nacionalismus, což pro ni není zcela obvyklé. Erdoğan, tak například v Diyarbakuru prohlásil: „Jeden národ, jedna vlajka, jedna vlast a jeden stát.“ Především svou zmínkou o jednom národě, tak pobouřil kurdské obyvatelstvo.¹⁰⁷ Tamní političtí komentátoři však tento krok vysvětlovali tím, že hraním na tuto nacionální kartu chtěl premiér oslabit popularitu MHP, jež by tak nemusela překročit 10% volební klausuli platící pro strany, čímž by její hlasy propadly a AKP by

---

¹⁰³ *Turkey freezes all political relations with France over genocide row*. The Guardian, 22. prosince 2011, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/22/turkey-france-freeze-relations-over-genocide> (26. 3. 2012)

¹⁰⁴ *Až bude EU předsedat Kypr, Turci s ní přestanou mluvit*. Aktuálně.cz, 20. Zář 2011, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropska-unie/clanek.phtml?id=714684> (26. 3. 2012)

¹⁰⁵ *Virtuous power new defense doctrine: Turkish president*. Hürriyet Daily News, 6. dubna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/virtuous-power-new-defense-doctrine-turkish-president.aspx?pageID=238&nID=17784&NewsCatID=338> (6. 4. 2012)

¹⁰⁶ *France obsessing over Turkey's rising regional profile, scholar*. Hürriyet Daily News, 24. března 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/france-obsessing-over-turkeys-rising-regional-profile-scholar.aspx?pageID=238&nID=16734&NewsCatID=338> (26. 3. 2012)

¹⁰⁷ *Erdoğan's comment rattles Kurds in Diyarbakır*. Today's Zaman, 4. listopadu 2011, http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?load=detay&link=157780&bolum=103 (26. 3. 2012)

tímto profitovala.¹⁰⁸ MHP se však nakonec i přes snahu AKP dokázala do TBMM dostat.

2.2.1 Turecko-islámská syntéza

Turecko, jak již bylo částečně zmíněno výše, si v šedesátých, ale hlavně pak sedmdesátých letech, prošlo generační obměnou, kterou reprezentovaly jednak velké migrace konzervativně založeného obyvatelstva z tureckého venkova do měst a na to navazující nově vzniknuvší strany, čímž pak vznikla i vyšší míra polarizace společnosti.

V této době tak vzniká i nové alternativní pojetí konceptu tureckého občana, u kterého se začalo vytrácet lpění na pouhém přebírání západních hodnot, naopak se začaly vyzdvihoval tradice a morálka předků, jež jsou obsaženy v islámu. Turecko-islámská syntéza tak propojila dva tak tradiční turecké prvky, jakými jsou konzervativní myšlenky islámu a nacionalismus. Její základní myšlenkou bylo propojení islámské morálky s moderní společností, jelikož: „(...) v Turecku existuje náboženská a morální krize a národní vzdělávací revoluce si klade za cíl vychovat zbožné lidi, kteří tuto krizi vyřeší, a tak kulturní základy vývoje musí být v náboženství, morálce a náboženském a národním uvědomění.“¹⁰⁹ Turecko-islámská syntéza hlásala návrat ke kořenům a snažila se u občanů vyvolat pocit uvědomění, že kdysi existovala Osmanská říše, v níž hráli Turci hlavní roli. Z této artikulace těžili lidé vyznávající islámskou víru, jelikož Osmanská říše byla muslimská a zároveň pro nacionalisty představovala Osmanská říše období mocenského rozkvětu.

Toto nové propojení si tak kladlo za cíl vytvořit alternativní pojetí občana, které bylo rovněž podporováno i vládou USA. USA si ve svém projektu Green Belt totiž snažily obklopit tehdejší Sovětský svaz muslimskými zeměmi, což by zabránilo expanzi komunismu, avšak od této myšlenky po nástupu Ajatolláha Chomejního v roce 1979

---

¹⁰⁸ UPDEGRAFF, Ragan: *Is AKP Nationalism a Mistake?*. Turkish Politics in Action, 18. května 2011, <http://www.turkishpoliticsinaction.com/2011/05/is-akp-nationalism-mistake.html> (26. 3. 2012)

¹⁰⁹ ŞEN, Mustafa: *Transformation of Turkish Islamism and the Rise of the Justice and Development Party*. Turkish Studies, 11, 2010, č. 1, s. 63.

upustili.¹¹⁰ To však již nic nezměnilo na tom, že v Turecku toto pojetí převzala po puči v roce 1980 i armáda využívající tradičních hodnot, jež islám představuje, k nastolení pořádku a oslabení levicových extrémistů a anarchistů, přičemž jejím cílem nebylo ukončit kemalizaci, nýbrž ji pouze částečně proměnit.¹¹¹ Tímto přístupem tak byly i tehdejší státní elitou podpořeny kroky, z nichž o několik desítek let později profituje současná vládní strana.

2.3 Liberální pojetí ekonomiky

Posledním výrazným prvkem, na kterém se AKP profiluje, je liberálně zaměřená ekonomika. Ostatně Ersin Kalacioglu se ve svém článku zajímal o to, jaké faktory vedou turecké voliče k preferování dané politické strany. Tento autor pak došel k závěru, že to jsou především víra v určitý systém hodnot, což v daném případě znamená již zmíněnou kulturní cleavage. Dále pak to jsou i výsledky vývoje ekonomiky, jež v sobě obsahují očekávání a zároveň i budoucí vyhlídky ekonomického přínosu pro daného jednotlivce. Kalacioglu uznává, že se v Turecku obecně považuje cleavage centrum-periferie za tu nejdůležitější, avšak dle průzkumu, který provedl, tak tento zevšeobecnující závěr zcela neplatí pro voliče AKP, kteří se naopak daleko spíše budou rozhodovat dle svých ekonomických očekávání.¹¹² S tímto tvrzením však nezcela souhlasí Cem Başlevent a Hasan Kirmanoğlu, jenž sice uznávají důležitost kulturní cleavage, avšak dle nich je stejně tak důležitá cleavage socioekonomická především v tom smyslu, že voliči mají tendenci již nevolit vládnoucí strany, pokud se v době jejich vládnutí ekonomická situace země zhoršila. Ve své práci si tito autoři dále rozdělili ekonomické rozhodování voličů dle dvou kritérií, jimiž jsou retrospektivní versus prospektivní a sociotropické versus pocketbook rozhodnutí, čímž došli ke čtyřem

---

¹¹⁰ SAVAS, Elif: *COUP / Darbe - A Documentary History of the Turkish Military Interventions*. (video), vyšlo: 12. ledna 2000.

¹¹¹ Například generál Evren v návaznosti na obranu tradičních hodnot vůči sekularismu prohlásil: „Všichni z nás věříme v Boha, máme jednoho proroka, čteme stejný Korán. Tak proč ta separace?“ Blíže: BANU, Eligur: *The mobilization of political Islam in Turkey*. New York 2010, s. 101.

¹¹² Blíže: KALACIOGLU, E.: c.d., s. 248-249.

kombinacím.¹¹³ Voliči AKP byli dle jejich průzkumu identifikovatelní především dle pocketbook kritéria, což znamená, že tuto stranu volí především proto, že jim osobně přináší/přinese prospěch. Zatímco u sociotropického rozhodování k významné korelaci, dle autorů, nedochází.¹¹⁴ Pokud se budeme soustředit na vývoj turecké ekonomiky za dané období, tak dojdeme k závěru, že se postavení jednotlivců i ekonomiky jako celku zlepšilo, což jinými slovy znamená, že představené rozdělení ekonomického rozdělování těchto autorů nemusí být zcela důležité.

V době kdy se AKP ujala vlády, si Turecko procházelo největší ekonomickou recesí ve své moderní historii. Turecko v té době bojovalo nejen s propadem svého HDP, ale i hyperinflací.¹¹⁵ Není proto divu, že mu musel pomoci Mezinárodní měnový fond, čímž se však tato země rázově zadlužila a její veřejný dluh vystoupal během krátké doby z 38 % na 74 %.¹¹⁶ V této neklidné době přichází nově vzniklá AKP s jednoznačně liberálním ekonomickým programem mající zemi z recese vyvést.

Ekonomické části je v programu AKP věnováno nejvíce místa. Tato strana se dle něj otevřeně hlásí k tržní ekonomice, v níž by se měla role státu omezit pouze na roli regulátora a kontrolora. Program AKP se zavazuje k tomu, aby co nejvíce ulehčil malým a středním podnikatelům,¹¹⁷ jež považuje za opěrnou část turecké ekonomiky, především zjednodušením administrativy a přehlednějším výběrem jednotlivých daní či jejich ochranou před nerovnou soutěží s velkými korporacemi. Vliv státu v ekonomice chtějí politici AKP snížit i privatizací jednotlivých velkých národních společností, přičemž do země chtějí nalákat především zahraniční investice a tím tak podpořit

---

¹¹³ Retrospektivní rozhodování znamená, že si volič vybírá stranu dle dosavadních výsledků ekonomiky, zatímco při prospektivním rozhodování si volič vybírá dle předvolebních slibů dané strany. Sociotropické rozhodnutí pak znamená, že volič bere v potaz ekonomiku země jako celku, kdežto u pocketbook rozhodnutí je voličova volba vztažena pouze na jeho domácnost. Retrospektivní rozhodnutí tak může být sociotropické i pocketbook, což také platí i pro prospektivní rozhodnutí.

¹¹⁴ Blíže: BAŞLEVENT, CEM – KIRMANOĞLU, Hasan: *Empirical investigation of party preferences and economic voting in Turkey*. European Journal of Political Research, 44, 2005, č. 4, s. 547–562.

¹¹⁵ Pro zajímavost například 1USD stál v roce 1974 14TRL, zatímco v roce 2001 už 1 500 000TRL. *New Turkish Lira Questions & Answers*, <http://newlira.com/> (26. 3. 2012)

¹¹⁶ *Doing it by the book: The economy has had a big boost from much sounder management*. The Economist, 21. října 2010, <http://www.economist.com/node/17276384> (26. 3. 2012)

¹¹⁷ Tato společenská třída dostala různá pojmenování, jako například „zbožná buržoazie“, „černí“ Turci či Homo-Islamicus. V textu je blíže představena v podkapitole: Vyvstání nové ekonomické třídy.

zahraniční obchod. Turecko by se takovýmto způsobem mělo stát daleko víc mezinárodně konkurenceschopné, přičemž za jeden z dalších hlavních úkolů si představitelé AKP stanovili zvýšit domácí export.¹¹⁸

Vláda AKP má tedy od roku 2002 rozhodování, nejen o ekonomických otázkách, zcela ve svých rukou a nutno uznat, že se Turecko od té doby nejenže vymanilo z recese, ale i dosáhlo značného ekonomického růstu. Za celé toto období turecká ekonomika rostla průměrně o 5,1 % ročně, přičemž vrcholu dosáhla v roce 2004, kdy si připsala 9,4% růst, zatímco však v době své největší krize v roce 2009 zaznamenal propad o 4,8 %, který však byl následně kompenzován opětovným 9% růstem v roce 2010. V přepočtu HDP na 1 obyvatele si tak Turecko polepšilo z přibližně 3500USD/rok v roce 2002 na současných 10 000USD/rok. Nejenže celková ekonomika rostla, ale během vlády AKP se rovněž snížil počet lidí žijící pod hranicí chudoby, když ještě v roce 2002 dosahoval 27 %, zatímco v roce 2009 už jen 18 %.¹¹⁹ Rovněž podíl 20 % nejbohatších tureckých domácností na celkové produkci v ekonomice poklesl z 48,9 % v roce 2002 na 45,1 % v roce 2010. Tyto údaje tedy naznačují, že se společnost po ekonomické stránce stala za vlády AKP, více homogenní, aspoň po ekonomické stránce. Vláda AKP rovněž zvládla snížit inflaci, která se v dnešní době pohybuje pod hranicí 10 %. Rovněž se jim podařilo omezit administrativu, kdy například snížili počet dní nutných pro založení podnikání z původních 38 na současných 6. I tyto kroky tak pomohly do země přilákat přímé zahraniční investice. Jejich nárůst byl znatelný, jelikož v roce 2002 dosahoval pouhých 1,082 mld USD, zatímco na vrcholu v roce 2007 to bylo již 22,047 mld USD, avšak poté následoval kvůli světové ekonomické krizi více než 50% propad, jenž však byl již zastaven a nyní počet přímých zahraničních investic v Turecku opět stoupá.¹²⁰

---

¹¹⁸ Blíže: *Stranický program AKP*. In: webové stránky AKP, <http://eng.akparti.org.tr/english/partyprogramme.html#2.1> (25. 3. 2012)

¹¹⁹ Mohlo by se namítnout, že v roce 2002 bylo Turecko v recesi, proto procento lidí žijící v chudobě by mělo být vyšší, avšak v roce 2009 Turecko zaznamenalo rovněž vysoký propad HDP, ale množství lidí žijících pod hranicí chudoby zůstalo jen na 18%. Data za rok 2010 nejsou bohužel dostupná.

¹²⁰ Veškerá výše zmíněná data byla čerpána z webových stránek Světové banky: *Turkey*. In: webové stránky Světové banky, <http://data.worldbank.org/country/turkey> (26. 3. 2012)

Všechny tyto kroky měly dopad na to, že se z Turecka stala jedna z nejrychleji rostoucích ekonomik světa. V tomto ohledu je rovněž jedním ze strategických cílů turecké reprezentace umístění své země v první desítce světových ekonomik, jež stanovili pro rok 2023, tedy na období, kdy bude Turecko slavit 100. výročí svého vzniku.¹²¹

Tím, že se domácí ekonomice dlouhodobě dařilo, a tento stav kromě krátkého výpadku v roce 2009 pokračuje i v době světové hospodářské krize, politici AKP dostávají volební podporu od svých občanů i nadále. Navíc nastavení ekonomického plánu AKP vyhovuje i určité třídě domácích podnikatelů, kteří se tak stávají pro tuto stranu důležitým spojencem. Tato skupina podnikatelů a průmyslníků tvoří nezávislou asociaci, jež je spojována se současnou vládní stranou a jmenuje se Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği, MÜSİAD.

2.3.1 Vyvstání nové ekonomické třídy

Narozdíl od Evropy nebylo Turecko Druhou světovou válkou nijak významně zasaženo, ale i tak dostalo od USA v rámci Marshalova plánu finanční pomoc. Turecko si v padesátých letech prochází sociální mobilizací, která ve společnosti zanechává vysoká očekávání na dobrý život. Mnoho venkovských rodin poslalo své děti do škol, ve kterých získaly vzdělání a s ním i stále vyšší sociální postavení, avšak morální hodnoty opřené o islámskou víru, které jim byly vštěpovány v mládí rodinou, v nich přetrvaly.

V osmdesátých letech, kdy tato generace dospěla, se začíná prvně projevovat to, co Nilufe Gole nazývá souboj mezi „černými“ a „bílými“ Turky, kdy „bílí“ Turci reprezentují tradiční sekulární politické elity, které v té době byly u moci, zatímco „černí“ Turci jsou ti, již vzešli z nuzných podmínek, avšak dokázali se dále

---

¹²¹ *Turkey Country Partnership Strategy 2012 – 2015*. In: webové stránky Světové banky, <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,menuPK:361725~pagePK:141132~piPK:141105~theSitePK:361712,00.html> (12. 4. 2012)

vypracovat.¹²² Islám, který byl v období kemalizace považován za zpátečnický, toto označení již dostat nemůže právě kvůli nově vzniknuvší společenské třídě. Rainer Herman si tak všímá, že v této době vznikají tři druhy žen, avšak jeho ilustrace na tomto pohlaví by mohla sloužit pro celou společnost. Prvním druhem ženy (společnosti) je ta ryze tradiční, která vyznává naprosté podrobení se muži, je chudá, bez vzdělání atd. Druhým typem je žena (společnost) jež vyznává sekulární hodnoty, je vzdělaná a prozápadně orientovaná. Třetí druh ženy (společnosti) je právě ta nově vzniknuvší, která sice nenosí západní oblečení a je do značné míry konzervativnější, ale na druhou stranu je stejně jako „kemalistická“ žena prokonzumně založená, zajímá se o politiku a často má i univerzitní vzdělání.¹²³

Generace Turků, jež v osmdesátých letech vzešla z periferie společnosti, začala postupně ekonomicky sílit. Tito „černí“ Turci již v té době nejsou nijak vázáni na stát, jelikož se nemohli pro svůj původ do státních institucí dostat. Místo toho zakládali své malé rodinné firmy, čímž začali prosazovat jiný typ ekonomiky, kterou v jejich případě už není nahrazování zahraničních výrobků tureckými značkami, ale podpora exportu tradičních domácích výrobků. Stát již tak pro ně nemá vůbec zasahovat do chodu ekonomiky. Tuto změnu ekonomické strategie v osmdesátých letech podporuje i turecký premiér Turgut Özal. Na rozdíl od něj si N. Erbakan stále všímá spíš chudších vrstev prosazujících právě státní intervence do ekonomiky. Z tohoto důvodu tak nová generace „černých“ Turků začala podporovat právě tehdejšího T. Özala.

Nově vzniklá třída se začíná etablovat i díky již zmíněné turecko-islámské syntéze, již v té době začala prosazovat právě i armáda. Tato změna rétoriky se projevila i v ústavě, která ve svém článku 24 udělala povinné „náboženské a morální vzdělání pro všechny základní a střední školy, které bude pod dohledem státu.“¹²⁴ Stát jako takový však zůstal dál sekulárním. Tímto rozhodnutím a uvolněním podmínek však vzrostla oblíbenost škol Imam-Hatip, jež vzdělávají islámské duchovní. V padesátých letech se

---

¹²² Blíže například: HERMANN, R.: c.d., s. 273.

¹²³ Tamtéž, s. 267-268.

¹²⁴ SMITH, W. T.: c.d., s. 313.

jejich počet pohyboval kolem 240 zatímco do roku 1986 se jejich počet skoro ztrojnásobil na 717.¹²⁵

Po moderním puči armáda od turecko-islámské syntézy opouští, avšak nová ekonomická třída již byla ustanovena a do té doby se již rozrostla a posílila. V roce 1990 tak vznikl MÜSİAD, jenž má nyní přibližně 5000 členů, zaštiťujících více než 15 000 firem. Tato organizace přispívá více než 15 % do Tureckého HDP.¹²⁶ MÜSİAD dlouhodobě nesouhlasil s politikami N. Erbakana a naopak začal podporovat ono proreformní křídlo tvořící se kolem dvojice R. T. Erdoğan a A. Gül. Při vzniku AKP, tak hraje tato organizace kvůli svému ekonomickému vlivu velkou roli, a tak je například jejich 20 členů zvoleno poslanci za AKP v prvních vyhraných volbách v roce 2002.¹²⁷ Sabri Sayari si ve svém článku všímá, že v následujících volbách v roce 2007 počet poslanců znající arabštinu v řadách AKP vzrostl a dosáhl jedné pětiny jejich členů, čímž uzavírá, že v Turecku roste nová politická třída, jež se bude i nadále rozrůstat.¹²⁸

Členové MÜSİADu dostali od různých autorů různá označení, jak například již zmiňovaní „černí“ Turci, zbožná buržoazie či Homo-Islamicus. Ať už je pojmenujeme jakkoliv, myslíme tím vždy osoby, které do svého jednání promítají daleko více morálky v porovnání s ostatními. Homo-Islamicus kvůli své víře už neusiluje jen o svůj prospěch, ale i o úspěch celého společenství, protože jenom tak si totiž získá Božskou přízeň.¹²⁹ Tito členové navázali výhodný vztah s AKP, která ve svém stranickém programu podporuje právě konzervativní hodnoty a zároveň proexportní ekonomiku. Stejně tak AKP v MÜSİADu našla nejen silného ekonomického partnera, ale i díky této nově vzniklé střední vrstvě se AKP mohla svou ideologií posunout blíže ke středu

---

¹²⁵ TURUNC, H.: c.d., s. 84.

¹²⁶ Blíže: WHAT IS MUSIAD?. In: webové stránky MÜSİADu <http://www.musiad.org.tr/en/Tarihce.aspx> (26. 3. 2012)

¹²⁷ Blíže: SEBNEM, G. – SERT, D.,: c.d., s. 963-965.

¹²⁸ SAYARI, Sabri – HASANOV, Alim: *The 2007 Elections and Parliamentary Elites in Turkey: The Emergence of a New Political Class?*. Turkish Studies, 9, 2008, č. 2, s. 358-359.

¹²⁹ ŞEN, M.: c.d., s. 74.

politického spektra, a tím se na rozdíl od ostatních islamistických stran více umírnit. Což jak píše Ziya Öniş bylo zásadní podmínkou pro vznik liberální demokracie.¹³⁰

2.4 Aplikace Catch-all teorie na AKP

AKP již třikrát za sebou dokázala vyhrát turecké parlamentní volby, takovým způsobem, že po nich vždy mohla vytvořit jednobarevnou vládu. Za tímto úspěchem stojí nejen silná osobnost v podání současného premiéra a zároveň i lídra strany R. T. Erdoğan, ale i vhodná ideová profilace AKP na tématech, jež jsou pro tureckou veřejnost z určitých důvodů důležitá.

Prvním z nich tedy je orientace na konzervativní hodnoty Turků, které jsou ve společnosti, kde se valná většina občanů hlásí k víře, značně rozšířené. AKP se tak snaží stylizovat do role ochránce občanských svobod vůči praktikám státní byrokracie, jež se dle ní snaží o jejich omezení. Názorným příkladem pro dané téma budiž spor ohledně nošení šátků na univerzitách a státních institucích. Ačkoliv AKP usiluje o obhajobu konzervativních hodnot, a tím sebe samu dává za paralelu křesťansko-demokratické strany, jež se v tomto případě nabízí. Kvůli kontextuálním podmínkám Evropy a Turecka to v daném případě není zcela možné.

AKP klade důraz i na nacionalismus, čímž si rovněž získává sympatie veřejnosti, jelikož ta na typ takovéto rétoriky slyší. Avšak její pohled na nacionalismus je do značné míry odlišný od toho, který prezentoval M. K. Atatürk během svých reforem, především proto, že narozdíl od něj se nacionalismus AKP neprofiluje na etnicitě, nýbrž pouze na rétorice silného Turecka na mezinárodním poli. Touto rétorikou si reprezentanti AKP proti sobě nepoštvají kurdské obyvatelstvo, tvořící výraznou menšinu v Turecku, přičemž si však dokázali získat politické body nejen od nich, ale i od ostatních občanů. O důležitosti, kterou pro tureckou společnost představují ideové body, jako jsou nacionalismus a konzervativní myšlenky obsažené v islámu, svědčí tzv. turecko-islámská syntéza, jež byla prosazována již v průběhu sedmdesátých a

---

¹³⁰ ÖNIŞ, Ziya: *Globalization and party transformation: Turkey's Justice and Development Party in perspective*. <http://www.setav.org/ups/dosya/15714.pdf> (26. 3. 2012), s. 24.

osmdesátých let tehdejšími státními elitami a především pak armádou. Stávající vládní strana tedy v tomto ohledu přebírá zkušenosti z předchozích let, ačkoliv v současném propojení konzervativních hodnot a nacionalismu druhý z pojmů ztratil na etnické profilaci.

Posledním ideovým prvkem, který byl v práci rozebrán, je její liberálně zaměřená ekonomika. V době, kdy se tato strana dostala k moci, se Turecko nacházelo ve velice špatné ekonomické situaci. AKP však svými reformními kroky dokázala znovu oživit důvěru v tureckou ekonomiku, přilákat nové zahraniční investory a tím obnovit ekonomický růst, který byl korunován tím, že se Turecko pod jejím vedením stalo v prvním čtvrtletí 2011 nejrychleji rostoucí ekonomikou světa. Tím, že AKP dokázala povzbudit ekonomický růst, rovněž splnila i různá ekonomická očekávání jednotlivých voličů. Navíc v té době se již rovněž etablovala nová vlivná ekonomická třída prosazující liberální ekonomické smýšlení, zároveň však podporující tradiční konzervativní hodnoty. AKP tak i díky ní mohla zmírnit svou rétoriku, jelikož už se nemusela plně opírat pouze o nižší sociální vrstvy, jako tomu bylo například u RP, což byla nejvýznamnější ze stran hnutí Millî Görüş.

Z výše uvedeného jasně vyplývá catch-all zaměření AKP. Na tomto místě asi není vhodnějšího zakončení než slova pronesená R. T. Erdoğanem po posledních volbách v červnu minulého roku: „Lidé vyhráli (...) my (reprezentanti AKP) v sobě zahrneme každého, ať už volil AKP nebo ne.“¹³¹

---

¹³¹ *AKP will embrace all, Erdoğan says*. Hürriyet Daily News, 12. června 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=akp-will-embrace-all-erdogan-says-2011-06-12> (14. 4. 2012)

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá již ne zcela novodobým, avšak stále důležitým fenoménem turecké domácí politiky, jímž se od roku 2002 stala politická strana - Strana spravedlnosti a rozvoje, AKP, pod vedením R. T. Erdoğana. Důležitost této strany tkví především v tom, že těsně po svém založení dokázala přesvědčivě vyhrát volby a tím ukončit dlouhodobou politickou nestabilitu, která v Turecku panovala po celá devadesátá léta. Díky svým třem po sobě jdoucím volebním vítězstvím, AKP dosud ještě nepoznala, jaké to je zastávat roli opozice v rámci Velkého národního shromáždění TBMM. Kromě toho AKP doposud dokázala utvořit vždy tzv. jednobarevné vlády, což je pro poměrný volební systém vcelku nezvyklé. Navíc nutno podotknout, že jí podpora ve volbách kontinuálně roste, kdy v posledně konaných volbách dokázala AKP oslovit již skoro 50 % participujících voličů. Práce si tedy kladla za cíl vysvětlit, proč je AKP v Turecku tak úspěšná.

První kapitola se zabírala okolnostmi, jež stály za vznikem AKP, stejně tak jako jejím ideovým ukotvením. Tato část práce ukázala, že AKP již nelze považovat za pouhou pokračovatelku hnutí Millî Görüş, ale naopak svým pojetím politiky se snaží od tohoto hnutí distancovat, čímž se přiblížila středu politického spektra. Druhá kapitola se zaměřila na catch-all strategii AKP, přičemž došla k závěru, že za hlavními body úspěchu ve volbách z pohledu AKP stojí silná osobnost jejího lídra R. T. Erdoğana, stejně tak jako její vhodná ideová profilace. AKP tak voličskou přízeň získává tím, že se prezentuje jako umírněná pravicová strana, přičemž ve svém programu akcentuje v první řadě konzervativní témata, kdy těží z toho, že valná většina turecké společnosti takto smýšlí. Dalším zdůrazňovaným tématem pak je nacionalismus, jenž je však postaven na silném postavení Turecka v mezinárodních vztazích, nikoliv na etnickém principu. Třetí důležité téma pro AKP představuje liberálně zaměřené pojetí ekonomiky. Druhá kapitola tak došla k závěru, že AKP můžeme považovat za catch-all stranu, nejen tím jakým způsobem oslovuje voliče, ale i z hlediska její vnitřní struktury, jelikož postavení R. T. Erdoğana je uvnitř této strany velice silné. Co se týče dalšího kritéria O. Kirchheimera pro tento typ stran, jakým je zajištění si k sobě přístupu rozličných zájmových skupin, tak toto kritérium není v práci příliš rozvedeno, kromě

zmínky vztahu AKP k MÜSİADu, avšak dle rétoriky představitelů AKP můžeme předpokládat, že i tuto podmínku vládnoucí strana naplňuje. Hypotéza stanovená v úvodu práce tak byla potvrzena.

Za možný nedostatek práce by mohlo být považováno detailnější rozpracování spolupráce AKP s rozličnými zájmovými skupinami. Dále pak se práce kvůli autorově neznalosti turečtiny musela omezit pouze na citování především anglicky psaných článků, které však na druhou stranu byly mnohdy psány tureckými politology. Neznalost turečtiny tak především limitovala použití primárních zdrojů. Naopak jistou výhodou při zpracování této práce byla možnost autora strávit v dané zemi poměrně dlouhou dobu, během které se nejen lépe dokázal vžít do každodenních problémů, jimiž si Turecko v současnosti prochází, ale především získal i několik přátel, jenž mu s tamější aklimatizací a rovněž i při psaní této práce pomohli.

Práce analyzovala důvody úspěchu AKP při oslovování voličů, přičemž se snažila odpovědět na otázku, proč je tato strana dlouhodobě tak úspěšná. Najít odpověď na tuto otázku se tedy podařilo, avšak tím by další bádání nemělo být ukončeno, jelikož naopak vyvstávají otázky nové. Turecko má po dlouhé době silnou a stabilní civilní vládu, což se tedy promítá hned do několika oblastí. První z nich je mocenské postavení zdejší armády, která měla již od založení země silnou pozici uvnitř státních institucí, což se umocnilo především po puči z roku 1980. Byla to totiž turecká armáda, která stála za vznikem současné turecké ústavy, jež jí nebyvale rozšířila pravomoci. V současné době tak již probíhají jednání o sepsání nové ústavy, jež by vzešla z pera civilní reprezentace. Na tomto místě je nutné potrhout slovo reprezentace, protože nejde pouze o vládu, z toho důvodu, že se AKP rozhodla na nové ústavě spolupracovat se všemi stranami zastoupenými v parlamentu, přičemž každá ze stran má v nově vzniklé komisi stejné zastoupení a právo veta, což znamená, že si jsou jednotlivé strany při práci na nové ústavě rovny. Pokud bude nová ústava zdárně dokončena, a v parlamentu schválena, není pochyb o tom, že se moc armády zredukuje. Otázkou však zůstává, jakým způsobem armáda své nové postavení přijme?

Rovněž se ve spojitosti s novou ústavou v Turecku debatuje o možné změně režimu z parlamentního na prezidentský. Každý z režimů čerpá svou moc od lidu, avšak

důležitou obměnou by prošla koncentrace exekutivní moci, protože ta je v parlamentním režimu koncentrována do kolektivního orgánu (vlády), která je zodpovědná parlamentu, zatímco u prezidentského typu se moc soustředí v ruce jediné osoby, přičemž ta je parlamentu neodpovědná. Z tohoto důvodu se v Turecku někdy mluví o ruské cestě, kterou by se tato země mohla vydat, ať už jen kvůli oněm ústavním změnám, ale stejně tak i tím, že se zde utvořila silná politická strana spolu s dvojicí A. Gül a R. T. Erdoğan, představující schéma Dimitrij Medvěděv a Vladimir Putin.

Dalším možným směrem bádání by se mohlo ubírat zahraničním směřování Turecka, především pak vztahy EU a Turecka, které za posledních pár let prošly určitou proměnou. Turecká veřejnost je totiž již značně unavená z dlouhých přístupových jednání, jež se na toto téma vedou. V nedávné době tak podpora vstupu do EU dosáhla svého historického minima. Navíc tzv. Světová hospodářská krize, která je spíše krizí západu, spolu s tzv. Arabským jarem, se na postavení obou aktérů projevila. Turecko navzdory západní recesi i nadále ekonomicky vzkvétá, zatímco Evropa hospodářsky stagnuje a je nucena řešit své vnitřní problémy. Navíc Turecku se nyní otevírá nový prostor proto, aby se mohlo stát ještě silnější regionální velmocí, i právě kvůli nově demokratizovaným zemím severní Afriky, kterým je Turecko dáváno za příklad propojení demokracie a islámu. Bude Turecko stále trvat na svém přičlenění do EU, nebo naopak vstane v čele možné nově vzniklé unie? Jaké dopady bude mít v budoucnu rostoucí vliv Turecka v regionu na Izrael, s nímž nemá Turecko příliš dobré vztahy? Těmito a jistě i mnohými dalšími otázkami, týkajícími se působnosti AKP na vnitřní i zahraniční politiku země, by stálo za to se dále zabírat.

3 Zdroje:

3.1 Prameny:

Basic Principles, Aims and Objectives. In: oficiální webové stránky Diyanetu, <http://www.diyamet.gov.tr/english/tanitim.asp?id=13> (3. 4. 2012)

Election profile of the Turkish Republic. In: Election guide, <http://www.electionguide.org/election.php?ID=1628> (16. 3. 2012)

Elections in Turkey. In: webový portál Electoral Geophy, <http://www.electoralgeophy.com/new/en/category/countries/t/turkey> (16. 3. 2012)

Grand National Assembly of Turkey. In: webové stránky Velkého národního shromáždění, http://www.ipu.org/parline-e/reports/2323_B.htm (16. 3. 2012)

Je turecká strana AKP zakotvena v islámu?. Český rozhlas 6, 22. května 2008, http://www.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/je-turecka-strana-akp-zakotvena-v-islamu--457514 (25. 3. 2012)

Kemalism. In: All about Turkey http://www.allaboutturkey.com/ata_prensip.htm (25. 3. 2012)

New Turkish Lira Questions & Answers, In: Newlira.com, <http://newlira.com/> (26. 3. 2012)

Religion, secularism and the veil in daily life. Konda.

Rozhovor s Koray Targay. In: Global politics, <http://www.globalpolitics.cz/clanek/eu-turkey-energy-policy.html> (18. 2. 2012)

SAVAS, Elif: *COUP / Darbe - A Documentary History of the Turkish Military Interventions.* (video), vyšlo: 12. ledna 2000.

Seznam zakládajících členů AKP. In: webové stránky AKP, <http://www.akparti.org.tr/english/yonetim/kurucu-uyeler> (25. 3. 2012)

Smlouva z Montreux. In: webové stránky Tureckého ministerstva zahraničních věcí, <http://www.mfa.gov.tr/implementation-of-the-montreux-convention.en.mfa> (16. 3. 2012)

Social structure survey 2006. Konda.

Stranický program AKP. In: webové stránky AKP,
<http://eng.akparti.org.tr/english/partyprogramme.html#2.1> (25. 3. 2012)

The World's most powerful People. Forbes, <http://www.forbes.com/powerful-people/list/> (25. 3. 2012)

Turkey. In webové stránky CIA, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> (16. 3. 2012)

Turkey. In: webové stránky Freedom house, <http://freedomhouse.org/search/turkey> (16. 3. 2012)

Turkey. In: webové stránky Světové banky, <http://data.worldbank.org/country/turkey> (26. 3. 2012)

Turkey. In: webový portál Parties and Elections, <http://www.parties-and-elections.de/turkey.html> (16. 3. 2012)

Turkey Country Partnership Strategy 2012 – 2015. In: webové stránky Světové banky,
<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,menuPK:361725~pagePK:141132~piPK:141105~theSitePK:361712,00.html> (12. 4. 2012)

Turkish people. In: NationMaster.com, <http://www.nationmaster.com/country/turkey/peo-people> (16. 3. 2012)

What is MÜSİAD?. In: webové stránky MÜSİADu,
<http://www.musiad.org.tr/en/Tarihce.aspx> (26. 3. 2012)

Who we are. Konda.

Women in the new parliament. In: European Stability Initiative,
<http://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=245> (25. 3. 2012)

3.2 Literatura:

AKP will embrace all, Erdoğan says. Hürriyet Daily News, 12. června 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=akp-will-embrace-all-erdogan-says-2011-06-12> (14. 4. 2012)

Any future for political Islam in Turkey?'. In: Strategic Comments, 4, 1998, č. 1.

ATACAN, Fulya: *Explaining Religious Politics at the Crossroad: AKP-SP.* Turkish Studies, 6, 2005, č. 2.

Až bude EU předsedat Kypr, Turci s ní přestanou mluvit. Aktuálně.cz, 20. září 2011, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropska-unie/clanek.phtml?id=714684> (26. 3. 2012)

Ban on Head Scarves Voted Out in Turkey. The Washington Post, 10. února 2008, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/02/09/AR2008020900832.html> (25. 3. 2012)

BANU, Eligur: *The mobilization of political Islam in Turkey.* New York 2010.

BAŞLEVENT, Cem – KIRMANOĞLU, Hasan: *Empirical investigation of party preferences and economic voting in Turkey.* European Journal of Political Research, 44, 2005, č. 4.

CINAR, Mendres: *Turkey's Transformation Under the AKP Rule.* The Muslim World, 96, 2006, č. 3.

CONNELLY, James: *A quiet revolution? The Turkish election of November 2002.* Representation, 39, 2003, č. 4.

CUPALOVÁ, Marcela: *Proces zrušení vládní Strany Spravedlnosti a rozvoje v Turecku.* Parlamentní institut, 2008, č. 10.

Does Prime Minister Erdoğan Accept Turkish Secularism?'. In: The Middle East Quarterly, http://www.meforum.org/1672/does-prime-minister-erdogan-accept-turkish-secularism#_ftn2 (25. 3. 2012)

Doing it by the book: The economy has had a big boost from much sounder management. The Economist, 21. října 2010, <http://www.economist.com/node/17276384> (26. 3. 2012)

ENELOW M., James – HINICH J., Melvin: *Ideology, Issues and the Spatial Theory of Elections*. The American Political Science Review, 76, 1982, č. 3.

Erdoğan voted most and least popular for Person of the Year. Hürriyet Daily News, 13. prosince 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/Erdoğan-voted-most-and-least-popular-for-person-of-the-year-.aspx?pageID=238&nID=9056&NewsCatID=338> (25. 3. 2012)

Erdoğan's comment rattles Kurds in Diyarbakır. Today's Zaman, 4. listopadu 2011, http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?load=detay&link=157780&bolum=103 (26. 3. 2012)

France obsessing over Turkey's rising regional profile, scholar. Hürriyet Daily News, 24. března 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/france-obsessing-over-turkeys-rising-regional-profile-scholar.aspx?pageID=238&nID=16734&NewsCatID=338> (26. 3. 2012)

HALE, Wiliam: *Christian Democracy and the AKP*. Turkish studies, 6, 2005, č. 2.

HAYNES, Jeffery: *Politics, identity and religious nationalism in Turkey: from Atatürk to the AKP*. Australian Journal of International Affairs, 64, 2010, č. 3.

Headscarf proposal snags pants bill in Turkish Parliament. Hürriyet Daily News, 10. listopadu 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=headscarf-proposal-snags-pants-bill-in-turkish-parliament-2011-10-11> (25. 3. 2012)

HEPER, Metin – TOKAŞ, Şule: *Islam, Modernity, and Democracy in Contemporary Turkey: The Case of Recep Tayyip Erdoğan*. The Muslim World, 93, 2003, č. 2.

HERMANN, Rainer: *Political Islam in Secular Turkey*. Islam and Christian-Muslim Relations. 14, 2003, č. 3.

Imam. In: Encyclopedia Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/283354/imam> (25. 3. 2012)

JOHANSSON, Peter et kol.: *Guest post: the rising soft power of the emerging Word*. Financial Times, 19. prosince 2011, <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2011/12/19/guest-post-soft-power-in-the-emerging-world/#axzz1jw8y26dA> (16. 3. 2012)

KALACIOGLU, Ersin: *Politics of Conservatism in Turkey*. Turkish studies, 8, 2007, č. 2.

KROUWEL, André: *Otto Kirchheimer and the Catch-All Party*. Western European Politics, 26, 2003, č. 2.

- MAHIR Ilgaz et kol.: *Turkey: Past, Present and Future*. Istanbul 2010.
- MECHAM, R. Quinn: *From the ashes of virtue, a promise of light: the transformation of political Islam in Turkey*. *Third World Quarterly*, 25, 2004, č. 2.
- NOVÁK, Miroslav: *Systémy politických stran: Úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha 1997.
- OLSSON, Gunnar – GALE, Stephen: *Spatial theory and human behavior*. *Papers in Regional Science*, 21, 1968, č. 1.
- ÖNIŞ, Ziya: *Globalization and party transformation: Turkey's Justice and Development Party in perspective*. <http://www.setav.org/ups/dosya/15714.pdf> (26. 3. 2012)
- ÖZBUDUM, Ergum: *Changes and continuities in the turkish party system*. *Representation*, 42, 2006, č. 2.
- PIRICKÝ, Gabriel: *Turecko*. Praha 2006.
- PM accepts citizen's random invitation to have a cup of tea*. *Hürriyet Daily News*, 3. března 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/pm-accepts-citizens-random-invitation-to-have-a-cup-of-tea.aspx?pageID=238&nid=15162> (13. 4. 2012)
- President Gül to use Obamas's PR software*. *Hürriyet Daily News*, 9. července 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=president-gul-to-use-obamas8217s-pr-software-2011-09-07> (25. 3. 2012)
- REINART, Ustun: *Ambition for all seasons: Tansu Ciller*. *Middle East Review of International Affairs*, 3, 1999, č. 1.
- ROSE, Richard: *Turkish Voters and Losers' Consent*. *Turkish Studies*, 9, 2008, č. 2.
- SAYARI, Sabri – HASANOV, Alim: *The 2007 Elections and Parliamentary Elites in Turkey: The Emergence of a New Political Class?*. *Turkish Studies*, 9, 2008, č. 2.
- SEBNEM, Gumuscu – SERT, Deniz: *The Power of the Devout Bourgeoisie: The Case of the Justice and Development Party in Turkey*. *Middle Eastern Studies*, 45, 2009, č. 6.
- ŞEN, Mustafa: *Transformation of Turkish Islamism and the Rise of the Justice and Development Party*. *Turkish Studies*, 11, 2010, č. 1.

- SCHIMMEL, Annemarie: *Sufism*. In: Encyclopedia Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/571823/Sufism> (13. 4. 2012)
- ŞİMŞEK, Sefa et kol.: *The Mosque as a Divisive Symbol in the Turkish Political Landscape*. Turkish Studies, 7, 2006, č. 3.
- SMITH, W. Thomas: *Between Allah and Atatürk: Liberal Islam in Turkey*. Journal of Human Rights, 9, 2005, č. 3.
- SVACŇINKOVÁ, Radka: *Dějiny a současnost islámu v Turecké republice: sekularistické reformy Mustafa Kemala a postavení islámu v turecké společnosti*. Magisterská diplomová práce, Brno 2009.
- TACHAU, Frank: *Turkish political parties and elections: Half a century of multiparty Democracy*. Turkish Studies, 1, 2000, č. 1.
- TANK, Pinar: „*Political Islam in Turkey: A state of controlled secularity*.“ Turkish Studies. 6, 2005, č. 1.
- The 'three term' pressure in ruling party*. Hürriyet Daily News, 23. ledna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/the-three-term-pressure-in-ruling-party.aspx?pageID=238&nID=12026&NewsCatID=342> (25. 3. 2012)
- The making of Turkey's prime ministr*. Hürriyet Daily News, 31. října 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=the-making-of-tayyip-Erdoğan-2010-10-31> (25. 3. 2012)
- TUNKROVÁ, Lucie – ŠARADÍN, Pavel (eds.): *Turecko a Evropská unie: Česká a Turecká perspektiva*. Olomouc, 2007.
- TURAN, İlter: *Volatility in politics, stability in parliament: An impossible dream? The Turkish Grand National Assembly during the last two decade*. The Journal of Legislative Studies, 9, 2003, č. 2.
- TÜRK, S. Hikmek: *Electoral systems and Turkish experience*. Ankara 1994.
- Turkey freezes all political relations with France over genocide row*. The Guardian, 22. prosince 2011, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/22/turkey-france-freeze-relations-over-genocide> (26. 3. 2012)
- Turkey's 1980's coup facts*. Hürriyet Daily News, 4. dubna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-1980-coup-facts.aspx?pageID=238&nID=17628&NewsCatID=338> (6. 4. 2012)

Turkish economy at top of growth league. Hürriyet Daily News, 30. června 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkish-economy-at-top-of-growth-league-2011-06-30> (16. 3. 2012)

Turkish President Gül receives questions via Internet. Hürriyet Daily News, 30. ledna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-president-gul-receives--questions-via-internet.aspx?pageID=238&nID=12570&NewsCatID=338> (25. 3. 2012)

TURUNC, Hasan: *Islamicist or Democratic? The AKP's Search for Identity in Turkish Politics.* Journal of Contemporary European Studies, 15, 2007, č. 1. *'UN bosses should be eliminated'.* Hürriyet Daily News, 28. září 2011, <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=8216un-bosses-should-be-eliminated8217-2011-09-28> (26. 3. 2012)

UPDEGRAFF, Ragan: *Is AKP Nationalism a Mistake?.* Turkish Politics in Action, 18. května 2011, <http://www.turkishpoliticsinaction.com/2011/05/is-akp-nationalism-mistake.html> (26. 3. 2012)

Virtuous power new defense doctrine: Turkish president. Hürriyet Daily News, 6. dubna 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/virtuous-power-new-defense-doctrine-turkish-president.aspx?pageID=238&nID=17784&NewsCatID=338> (6. 4. 2012)

WANNER, Jan: *Krvavý zrod moderního Turecka, Ankara mezi Londýnem a Moskvou.* Praha 2009.

WARE, Alan: *Political parties and party system.* Oxford 1996.

World View : Islam in the '90s: A Study of Diversity : Despite pervasive stereotypes, major Islamist groups differ widely in tactics and tenets. The Los Angeles Times, 7. února 1995, http://articles.latimes.com/1995-02-07/news/wr-28981_1_islamic-group (1. 4. 2012)

YAVUZ, M. Hakan – ÖZCAN A. Nihat: *The Kurdish Question and Turkey's Justice and Development party.* Middle East Policy, 13, 2006, č. 1.

YESILDAA, A. Birol – NOORDJIKA, Peter: *Changing Values in Turkey: Religiosity and Tolerance in Comparative Perspective.* Turkish Studies, 11, 2010, č. 1.

Prílohy:

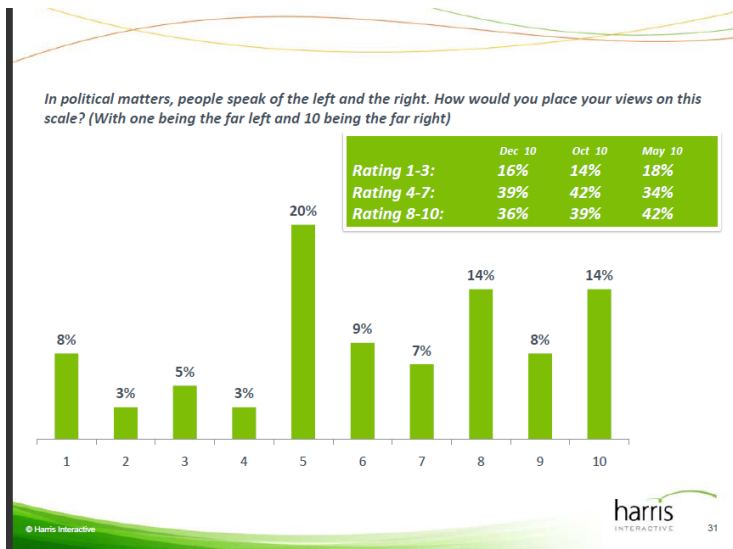
Primary Oil and Gas Pipelines to Europe

Source: U.S. Department of Energy, Energy Information Administration, "Russia," Country Analysis Brief, May 2008, p. 11, at <http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/Russia/pdf> (March 6, 2009).

Map 1 • B 2442 heritage.org

PHILLIPS, James et kol.: *Countering Turkey's Strategic Drift*. The Heritage Foundation, 26. června 2010, <http://www.heritage.org/research/reports/2010/07/countering-turkey-s-strategic-drift> (16. 3. 2012)

Výzkum veřejného mínění. In: International republican institute, <http://www.iri.org/sites/default/files/2011%20March%201%20Survey%20of%20Turkish%20Public%20Opinion,%20December%2018,%202010-January%204,%202011.pdf> (16. 3. 2012)

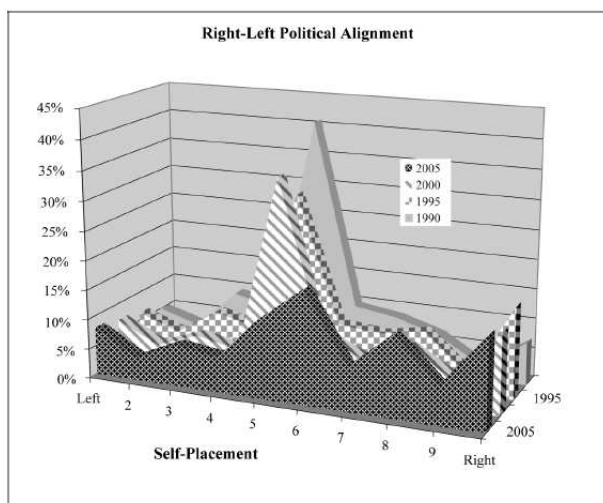

Figure 2. Voter Realignment in Turkey.
Source: World Values Survey and European Values Survey.

YESILDAA, A. Birol – NOORDJIKA, Peter: *Changing Values in Turkey: Religiosity and Tolerance in Comparative Perspective*. Turkish Studies, 11, 2010, č. 1, s. 15.

SABIR ve İNAÇLA BÜTÜN ENGELLER AŞILIR.

MİLLÎ NİZAM PARTİSİ   **MİLLÎ GELAMET PARTİSİ**   **REFAH PARTİSİ**   **FAZİLET PARTİSİ**   **SAADET PARTİSİ**

**Köklerini Terk edenler!
Vazoları Solmaya Mahkumdurlar.
Ya döneceksin, Ya tabela kalacaksın.
www.sivilhareket.com**

Stranická loga stran Millî Görüş.

http://www.fatihhaber.com/09haber/milli_nizamdan.png (25. 3. 2012)

Abstrakt

Tato práce se zabývá tureckou politickou stranou Spravedlnosti a rozvoje (AKP) a jejími volebními úspěchy. AKP dokázala třikrát v řadě vyhrát parlamentní volby, přičemž se její volební zisky neustále zvyšují. Její zisky jsou v porovnání s konkurencí tak vysoké, že od svého prvního volebního vítězství dokázala tato strana vždy utvořit pouze jednobarevné vlády. Práce se skrze Prostorovou teorii politických stran a teorii Catch-all stran snaží odpovědět na otázku proč je AKP při oslovování voličů tak úspěšná.

Klíčová slova: Strana spravedlnosti a rozvoje, AKP, R. T. Erdoğan, Millî Görüş,
Turecko, nacionalismus, islám

Abstract

This thesis is focused on the Turkish Justice and Development Party (AKP) and its electoral successes. AKP has been able to win three parliamentary elections in row while its electoral support has been increasing as well. When comparing to other political parties, AKP's electoral support is so high, that this party has been able to form a single party government since its first victory. The thesis uses both the Spatial and Catch-all theory of political parties to explain why AKP is so successful in attracting voters.

Key words: Justice and Development Party, AKP, R. T. Erdoğan, Millî Görüş,
Turkey, Nationalism, Islam